EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 22.7.2003
KOM(2003) 427 lopullinen

2003/0168 (COD)

C5-0338/03

Ehdotus:

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS

SOPIMUKSENULKOISIIN VELVOITTEISIIN SOVELLETTAVASTA LAISTA ("ROOMA II")

(komission esittämä)

PERUSTELUT

1. JOHDANTO

1.1. Taustaa

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artiklan mukaisesti unioni asettaa tavoitteekseen pitää yllä ja kehittää unionia vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvana alueena, jossa taataan henkilöiden vapaa liikkuvuus ja jossa oikeussubjektit voivat saattaa voimaan oikeutensa kaikkien jäsenvaltioiden tuomioistuimissa ja viranomaisissa ja saada samanlaista suojaa kuin omassa maassaan.

Luodakseen todellisen Euroopan oikeusalueen yhteisö toteuttaa EY:n perustamissopimuksen 61 artiklan c kohdan ja 65 artiklan mukaisesti toimenpiteitä, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, siinä määrin kuin tämä on tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. Eurooppa-neuvosto totesi Tampereella 15.–16. lokakuuta 1999 pidetyssä kokouksessaan, että vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen tulisi olla EU:ssa tehtävän oikeudellisen yhteistyön peruskivi.[1] Eurooppa-neuvosto kehotti myös neuvostoa ja komissiota hyväksymään joulukuuhun 2000 mennessä toimenpideohjelman vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen täytäntöönpanemiseksi.

Neuvoston 30. marraskuuta 2000 hyväksymässä komission ja neuvoston yhteisessä toimenpideohjelmassa tuomioiden vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamisesta siviili- ja kauppaoikeuden alalla[2] täsmennetään, että lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamistoimiin kuuluu liitännäistoimenpiteitä, jotka helpottavat siviili- ja kauppaoikeuden alan päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamista. Tieto siitä, että jäsenvaltioiden tuomioistuimet soveltavat samoja lainvalintasääntöjä määrittääkseen asian ratkaisemiseksi sovellettavan lain, vahvistaa keskinäistä luottamusta muissa jäsenvaltioissa annettuihin oikeuden päätöksiin ja muodostaa välttämättömän edellytyksen sen pidemmän aikavälin tavoitteen toteutumiselle, joka koskee oikeuden päätösten vapaata liikkuvuutta ilman edeltäviä valvontatoimenpiteitä.

1.2. Keskinäinen täydentävyys yhteisön tasolla voimassa olevien kansainvälisen yksityisoikeuden säädösten kanssa

Tämä aloite on jatkoa yhteisössä jo 1960-luvulta lähtien toteutetuille toimille, joiden tarkoituksena on yhdenmukaistaa kansainvälisen yksityisoikeuden säännöksiä siviili- ja kauppaoikeuden alalla. Euroopan talousyhteisön kuusi jäsenvaltiota allekirjoittivat 27. syyskuuta 1968 EY:n perustamissopimuksen 220 artiklan (nykyisen 293 artiklan 4 luetelmakohdan) nojalla yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla (jäljempänä 'Brysselin yleissopimus'). Yleissopimuksen laatimisen taustalla oli EY:n perustamissopimuksessakin esitetty ajatus, että yhteismarkkinat merkitsevät mahdollisuutta saada yhdessä jäsenvaltiossa tehty tuomioistuimen päätös helposti tunnustettua ja pantua täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi Brysselin yleissopimuksessa on säännöt siitä, minkä jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ratkaisemaan rajatylittävän riita-asian.

---

[1] Puheenjohtajan päätelmät, 16.10.1999, 28–39 kohta.

[2] EYVL C 12, 15.1.2001, s. 1.

Pelkät tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännöt eivät kuitenkaan takaa riidan pääasiaratkaisun sisällön kohtuullista ennakoitavuutta. Itse asiassa Brysselin yleissopimukseen ja ns. Bryssel I -asetukseen, jolla se korvattiin 1. maaliskuuta 2001[3], sisältyy vaihtoehtoja, joiden perusteella kantaja voi valita eri tuomioistuinten välillä. Tällöin on vaarana, että asianosainen valitsee tietyn jäsenvaltion tuomioistuimet mieluummin kuin jonkin toisen jäsenvaltion ainoastaan siitä syystä, että ensiksi mainitussa jäsenvaltiossa sovellettava laki on hänelle sisällöltään edullisempi.

Tämän vuoksi yhteisössä aloitettiin jo vuonna 1967 lainvalintasääntöjen kodifiointi. Vuonna 1969 pidettiin komission kutsusta kaksi asiantuntijakokousta, joissa katsottiin, että aluksi olisi keskityttävä yhteismarkkinoiden toiminnan kannalta oleellisiin asioihin eli aineelliseen ja aineettomaan omaisuuteen sovellettavaan lakiin, sopimus- ja muihin velvoitteisiin sovellettavaan lakiin sekä säädösten muotoon sovellettavaan lakiin. Nämä asiantuntijat esittivät 23. kesäkuuta 1972 alustavan esityksen sopimusvelvoitteisiin ja sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevasta yleissopimuksesta. Yhdistyneen kuningaskunnan, Irlannin ja Tanskan liityttyä yhteisöön työryhmää laajennettiin vuonna 1973, mikä hidasti sen työskentelyä. Saadakseen neuvottelut päätökseen kohtuullisessa ajassa ryhmä päättikin maaliskuussa 1978 rajoittaa neuvottelut sopimusvelvoitteisiin ja aloittaa vasta tämän ensimmäisen yleissopimuksen valmistuttua neuvottelut sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevasta toisesta yleissopimuksesta.

Yleissopimus sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista (jäljempänä 'Rooman yleissopimus') avattiin allekirjoittamista varten 19. kesäkuuta 1980, ja se tuli voimaan 1. huhtikuuta 1991.[4] Rooman yleissopimus on perinteinen kansainvälinen sopimus, koska EY:n perustamissopimuksessa ei yleissopimuksen allekirjoitushetkellä ollut sille sopivaa oikeusperustaa. Rooman yleissopimusta pidetään kuitenkin Brysselin yleissopimuksen välttämättömänä täydennyksenä, mikä todetaan myös sen johdanto-osassa. Se rinnastetaan perustamissopimuksen 293 artiklan (entinen 220 artikla) nojalla annettuihin säädöksiin ja sen katsotaan olevan erottamaton osa yhteisön säännöstöä.

Koska Brysselin yleissopimuksen ja Rooman yleissopimuksen soveltamisalat poikkeavat merkittävästi toisistaan – ensiksi mainittu koskee sekä sopimukseen perustuvia että sopimuksenulkoisia velvoitteita, jälkimmäinen vain sopimusvelvoitteita – tässä ehdotettu asetus, joka tunnetaan yleisesti nimellä "Rooma II", tulee muodostamaan luonnollisen jatkeen yhteisössä tehtävälle työlle, jolla yhdenmukaistetaan kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjä siviili- ja kauppaoikeudellisten sopimusvelvoitteiden ja sopimuksenulkoisten velvoitteiden osalta.

1.3. Työtä jatkettiin 1990-luvulla Maastrichtin ja Amsterdamin sopimusten myötä

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (Maastrichtin sopimuksen) K.1 artiklan 6 kohdan mukaan yksityisoikeudellisia asioita koskevaa oikeudellista yhteistyötä pidetään Euroopan unionin jäsenvaltioiden yhteisen edun mukaisena alana. Lokakuun 14. päivänä 1996 antamassaan päätöslauselmassa, jolla vahvistettiin oikeus- ja sisäasioissa tehtävän yhteistyön

---

[3] Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001, annettu 22 päivänä joulukuuta 2000, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla, EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1. Asetus korvaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksen, jonka konsolidoitu versio on julkaistu EYVL:n numerossa C 27, 26.1.1998, s. 1. Brysselin yleissopimus on kuitenkin edelleen voimassa Tanskan ja muiden jäsenvaltioiden välisten suhteiden osalta.

[4] Yleissopimuksen teksti sellaisena kuin se on muutettuna liittymissopimuksilla sekä siihen liitetyt julistukset ja pöytäkirjat, ks. konsolidoitu toisinto, EYVL C 27, 26.1.1998, s. 34.

ensisijaiset alat jaksolle 1. heinäkuuta 1996–30. kesäkuuta 1998[5], Euroopan unionin neuvosto ilmoitti pyrkivänsä Eurooppa-neuvoston määrittelemiin tavoitteisiin keskittymällä mainittuna ajanjaksona tiettyihin painopistealoihin. Niihin kuului *"selvitystyön aloittaminen siitä, onko tarpeen ja mahdollista saada voimaan … yleissopimus muihin kuin sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista"*.

Neuvosto lähetti helmikuussa 1998 jäsenvaltioille kyselyn, joka koski sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovellettavaa lakia. Itävalta järjesti puheenjohtajakaudellaan neljä työkokousta, joissa käsiteltiin jäsenvaltioiden kyselyyn antamia vastauksia. Kävi ilmi, että kaikki jäsenvaltiot puolsivat periaatteessa sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan säädöksen laatimista. Komissio täydensi neuvostossa tehtävää työtä rahoittamalla Grotius-ohjelman yhteydessä kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan eurooppalaisen ryhmittymän (Groupe Européen de Droit International Privé, GEDIP) esittämää hanketta[6], jonka tavoitteena oli selvittää mahdollisuuksia laatia sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovellettavaa lakia koskeva eurooppalainen yleissopimus. Hankkeen tuloksena laadittiinkin tällaisen yleissopimuksen luonnos[7]. Rooma II -säädöstä käsittelevä neuvoston tilapäinen työryhmä jatkoi työtään koko vuoden 1999 Saksan ja Suomen puheenjohtajuuskausien aikana, ja tulokseksi syntyikin GEDIPin ehdotuksen pohjalta Itävallan puheenjohtajakaudella esitetty yleissopimusluonnos. Siinä oli jo päästy yhteisymmärrykseen eräistä lainvalintasäännöistä, mikä on otettu huomioon tässä asetusehdotuksessa.

Koska yksityisoikeudellinen yhteistyö saatettiin yhteisön toimivallan piiriin 1. toukokuuta 1999 voimaan tulleella Amsterdamin sopimuksella, oikeus- ja sisäasioiden neuvosto hyväksyi 3. joulukuuta 1998 neuvoston ja komission toimintasuunnitelman parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta[8]. Toimintasuunnitelmassa muistutetaan, että oikeusvarmuuden ja yhtäläisen oikeussuojan saatavuuden periaatteet edellyttävät mm. selkeää tietoa kulloinkin sovellettavasta laista, minkä lisäksi kohdassa 40 todetaan, että *"seuraavat toimenpiteet olisi toteutettava kahden vuoden kuluessa perussopimuksen voimaantulosta: (…) b) laaditaan muihin kuin sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskeva oikeudellinen väline (Rooma II)."*

Komissio käynnisti 3. toukokuuta 2002 asianomaisten tahojen kuulemisen, jonka yhteydessä pyydettiin kommentteja JAI-pääosaston laatimasta alustavasta ehdotusluonnoksesta neuvoston Rooma II -asetukseksi. Kuuleminen herätti laajaa vastakaikua, ja komissio sai noin 80 vastausta jäsenvaltioilta sekä korkeakoulujen, teollisuuden ja kuluttajajärjestöjen edustajilta.[9] Kirjallisen kuulemisen lisäksi järjestettiin Brysselissä 7. tammikuuta 2003 erillinen kuulemistilaisuus. Kuulemisten yhteydessä saadut kommentit on otettu huomioon tässä ehdotuksessa.

---

5 EYVL C 319, 26.10.1996, s. 1.

6 Hanke nro GR/97/051.

7 Ks. Internet-osoite http://www.drt.ucl.ac.be/gedip/gedip_documents.html.

8 EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1.

9 Komissiolle toimitetut vastaukset ovat nähtävillä osoitteessa: http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/rome_ii/news_summary_rome2_en.htm.

2. EHDOTUS: EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS

2.1. Yleistavoite – Sovellettavan lain ennakoitavuuden parantaminen

Tämän asetusehdotuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevia jäsenvaltioiden lainvalintasääntöjä ja jatkaa siten siviili- ja kauppaoikeudellisia velvoitteita koskevan kansainvälisen yksityisoikeuden säännösten lähentämiseen liittyvää työtä, joka onkin edennyt yhteisön tasolla jo varsin pitkälle Bryssel I -asetuksen ja vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen ansiosta.

Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistaminen on syytä erottaa aineellisen oikeuden lähentämisestä, sillä se koskee sääntöjä, joiden nojalla määritetään tiettyyn velvoitteeseen sovellettava laki. Tällainen yhdenmukaistaminen soveltuu erityisen hyvin useampaa kuin yhtä maata koskevien riita-asioiden yhteyteen, sillä tiettyyn velvoitteeseen sovellettavan lain osoittaminen kohtuullisen selkeästi riippumatta siitä, minkä maan tuomioistuimessa kanne nostetaan, edistää osaltaan Euroopan oikeusalueen muodostumista. Sen sijaan, että olisi tutkittava monen eri jäsenvaltion hyvinkin erilaisia lainvalintasääntöjä sen selvittämiseksi, minkä jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ratkaisemaan tietyn riita-asian, tämän ehdotuksen ansiosta riittää, että osapuolet perehtyvät yksiin lainvalintasääntöihin. Tämä alentaa riita-asiasta aiheutuvia kustannuksia ja vahvistaa sen ratkaisemiseen liittyvää ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta.

Nämä yleiset huomautukset sopivat erityisesti sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin, jotka ovat sisämarkkinoiden kannalta erityisen merkittäviä. Tämä käy ilmi voimassa olevista tai parhaillaan laadittavista alakohtaisista säädöksistä, joilla säännellään jotakin tiettyä näkökohtaa (esimerkiksi tuote- tai ympäristövastuuta). Velvoiteoikeuden aineellisten sääntöjen lähentäminen on kuitenkin vielä alkuvaiheissaan. Yhteisistä periaatteista huolimatta jäsenvaltioiden välillä esiintyy huomattavia eroavuuksia erityisesti seuraavien kysymysten suhteen: objektiivisen eli ankaran vastuun ja tuottamuksellisen vastuun välinen raja; välillisten tai kolmansille aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen; myös kolmansille aiheutuneen aineettoman vahingon korvaaminen; aiheutunutta vahinkoa suuremmat korvaukset ("rankaisevat ja varoittavat vahingonkorvaukset"); alaikäisten vastuuta koskevat edellytykset; vanhentumisaika. Komission suorittaman kuulemisen yhteydessä monet teollisuuden edustajat korostivat, että nämä eroavuudet hankaloittavat perusvapauksien harjoittamista sisämarkkinoilla. He ymmärsivät, että aineellisen oikeuden yhdenmukaistaminen tuskin voi toteutua lähiaikoina, mutta korostivat lainvalintasääntöjen merkitystä ratkaisujen ennakoitavuuden vahvistamisessa.

Lainvalintasääntöjen oikeusvertailu osoittaa, että nykytilanne ei vastaa talouden toimijoiden toivomuksia ratkaisujen ennakoitavuuden suhteen. Se tuo myös esiin selvästi suurempia eroavuuksia kuin ne, joita sopimusoikeuden alalla esiintyi ennen Rooman yleissopimuksen myötä aikaansaatua yhdenmukaistamista. Lähes kaikissa jäsenvaltioissa sovelletaan toki nykyään etupäässä tekopaikan lakia (*lex loci delicti commissi*) eli sen valtion lakia, jossa velvoitteen aiheuttanut teko on sattunut. Tämän säännön soveltaminen on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi ns. monimutkaisten deliktien tapauksessa eli silloin kun vastuun aiheuttanut teko ja toisaalta vahinko liittyvät useaan eri maahan.[10] Se, miten *lex loci delicti commissi* konkretisoituu tapauksissa, joissa on kyse rajatylittävistä sopimuksenulkoisista

[10] Useammassa maassa aiheutuneiden vahinkojen huomioon ottaminen tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan perusteella, ks. seuraavissa alaviitteissä mainittu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

velvoitteista, vaihtelee eri jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaan. Vaikka eräissä jäsenvaltioissa sovelletaan edelleen perinteiseen tapaan sen maan lakia, jossa vahingon aiheuttanut teko on tehty, viime aikoina on tullut yleisemmäksi soveltaa sen maan lakia, jossa vahinko on ilmennyt. Tietyn jäsenvaltion positiivisen oikeuden ymmärtämiseen ei kuitenkaan riitä pelkästään tieto siitä, pidetäänkö siellä ratkaisevana vahingon aiheuttaneen teon tekopaikkaa vai vahingon ilmenemispaikkaa. Tämän perussäännön ohella on otettava huomioon myös muita kriteereitä. Yhä useammissa jäsenvaltioissa kantaja saakin valita omalta kannaltaan edullisimman lainsäädännön. Toisissa jäsenvaltioissa taas on tuomioistuimen tehtävä määrittää maa, johon riita-asia läheisimmin liittyy, joko perussäännön nojalla tai tapauskohtaisesti, jos perussääntö ei sovellu jonkin erityistapauksen ratkaisemiseen. Useimmissa jäsenvaltioissa sovelletaan yleensä varsin monimutkaista sääntökokonaisuutta, jossa otetaan huomioon useita edellä mainittuja tekijöitä. Sen lisäksi, että lainvalinta voidaan ratkaista monella eri tavalla, sääntöjen ymmärrettävyyttä haittaa myös se, että ne on kodifioitu vain muutamassa jäsenvaltiossa; muissa jäsenvaltioissa ratkaisut hahmottuvat tapauskohtaisesti oikeuskäytännön perusteella, jolloin varsinkin erityisdeliktien kohtelu jää usein epävarmaksi.

On selvää, että yli 15 erilaisen lainvalintasääntökokonaisuuden[11] korvaaminen yhdellä yhdenmukaisella säännöstöllä edistäisi huomattavasti oikeusvarmuutta sekä talouden toimijoiden että kansalaisten kannalta.

Seuraavaksi on syytä tarkastella lainvalintasääntöjen suhdetta tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskeviin sääntöihin. Sen lisäksi, että Bryssel I -asetuksen 2 artiklassa säädetään perustoimivallasta, jonka mukaan tuomioistuin määräytyy vastaajan kotijäsenvaltion perusteella, asetuksen 5 artiklan 3 kohdassa säädetään sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaan asiaan sovellettavasta erityisestä toimivallasta eli asian käsittelystä "*sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui*". Silloin kun vahinko ilmenee eri paikassa kuin missä vastuun aiheuttanut teko on tehty, kantaja voi yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valita, kumman maan tuomioistuimessa hän nostaa kanteen vastaajaa vastaan.[12] Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että molemmat paikat voivat muodostaa toimivallan kannalta merkityksellisen liitynnän, koska kumpikin voi olla hyödyksi todisteiden ja oikeudenkäynnin organisoinnin osalta, on kuitenkin otettava huomioon, että jos kantajalla on käytettävissään useampi kuin yksi tuomioistuin, tilanteeseen liittyy "forum shopping" -ilmiön riski.

Tämä asetusehdotus antaa osapuolille mahdollisuuden määrittää tiettyyn oikeussuhteeseen sovellettava laki etukäteen ja kohtuullisen varmasti, etenkin kun yhteisöjen tuomioistuin tulkitsee ehdotettuja yhdenmukaisia sääntöjä johdonmukaisesti. Näin tämä aloite lisää oikeusvarmuutta ja edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Se myös tukee osaltaan tuomioistuinten ulkopuolisia riidanratkaisumenettelyjä koskevaa komission ohjelmaa, sillä sovitteluratkaisun löytäminen on helpompaa, kun osapuolet ovat hyvin selvillä tilanteestaan.

2.2. Oikeusperusta

Lainvalintaa koskevat säännöt kuuluvat Amsterdamin sopimuksen voimaantulon myötä EY:n perustamissopimuksen 61 artiklan c alakohdan soveltamisalaan. EY:n perustamissopimuksen 67 artiklan mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna 1. helmikuuta 2003 voimaan tulleella

---

[11] Kansallisia järjestelmiä on yli 15, koska Yhdistyneessä kuningaskunnassa on käytössä useita järjestelmiä.

[12] Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 21/76, *Mines de Potasse d'Alsace*, 30.11.1976 antama tuomio (Kok. 1976, s. 1735).

Nizzan sopimuksella, asetus annetaan EY:n perustamissopimuksen 251 artiklassa määrätyllä yhteispäätösmenettelyllä.

EY:n perustamissopimuksen 65 artiklan b alakohdassa täsmennetään, että "*toimenpiteet, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joiden vaikutukset ulottuvat rajojen yli, toteutetaan […] siinä määrin kuin ne ovat tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, ovat: […] lainvalintaa [...] koskevien jäsenvaltion sääntöjen yhteensopivuuden edistäminen*".

Yhteisön lainsäätäjällä on valta määritellä tämän artiklan tarkka soveltamisala, joten sillä on harkintavalta määrittää, onko jokin toimenpide tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan kannalta. Neuvosto on käyttänyt tätä valtaa hyväksymällä 3. joulukuuta 1998 Wienin toimintasuunnitelman[13] parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta; toimintasuunnitelman kohdassa 40 c mainitaan nimenomaisesti Rooma II -säädöksen laatiminen.

Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistaminen edistää osaltaan niiden talouden toimijoiden ja kansalaisten yhdenvertaista kohtelua, jotka ovat joutuneet sisämarkkinoilla rajatylittävän riidan osapuoliksi. Se täydentää siten yhdenmukaistamista, joka Bryssel I -asetuksella on toteutettu tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan ja tuomioistuinten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen alalla. Tilanteessa, jossa EU:ssa on voimassa yli 15 erilaista lainvalintajärjestelmää, kahteen eri jäsenvaltioissa (A ja B) toimivaan yritykseen, jotka vievät kumpikin oman maansa tuomioistuimen käsiteltäväksi riita-asian, jonka toisena osapuolena on sama valtiossa C toimiva yritys, sovellettaisiin eri lainvalintasääntöjä, mikä on omiaan aiheuttamaan kilpailun vääristymistä. Lisäksi tällainen vääristyminen saattaa kannustaa toimijoita oikeuspaikkaa koskevaan keinotteluun (*forum shopping*).

Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistaminen helpottaa myös siviili- ja kauppaoikeuden alan päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen toteuttamista. Nykyään sovellettavia välitoimenpiteitä on vastavuoroista tunnustamista koskevan ohjelman[14] mukaisesti tarkoitus ensin vähentää ja lopulta poistaa ne kokonaan, niin että yhdessä jäsenvaltiossa tehty päätös voidaan helposti tunnustaa ja panna täytäntöön kaikissa jäsenvaltioissa. Välitoimenpiteistä luopuminen edellyttää kuitenkin jäsenvaltioilta niin suurta keskinäistä luottamusta, ettei sitä voida saavuttaa elleivät niiden tuomioistuimet sovella tietynlaiseen tilanteeseen samaa lainvalintasääntöä.

EY:n perustamissopimuksen IV:ttä osastoa, jonka soveltamisalaan tämän asetusehdotuksen aihe kuuluu, ei Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan nojalla sovelleta Tanskaan. Sitä ei sovelleta myöskään Yhdistyneeseen kuningaskuntaan eikä Irlantiin, paitsi jos nämä valtiot käyttävät niille annettua mahdollisuutta liittyä tähän aloitteeseen (ns. opt-in -lauseke) perustamissopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa vahvistetuin edellytyksin. Viimeksi mainitut maat ilmoittivat kuitenkin 12. maaliskuuta 1999 kokoontuneelle oikeus- ja sisäasioiden neuvostolle aikovansa osallistua täysimääräisesti yhteisön toimintaan yksityisoikeudellisissa asioissa tehtävän oikeudellisen yhteistyön alalla. Ne osallistuivat myös neuvoston tilapäisen työryhmän työskentelyyn ennen Amsterdamin sopimuksen voimaantuloa.

---

13 EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1.

14 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 8.

2.3. Ehdotuksen perustelut suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden kannalta

Lainvalintasääntöjen yhdenmukaistaminen on täysin suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteiden mukaista, sillä se lisää oikeusvarmuutta mutta ei edellytä kansallisen lainsäädännön aineellisten sääntöjen yhdenmukaistamista.

Valittavan säädöslajin osalta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tehdyn pöytäkirjan 6 kohdassa määrätään, että "*direktiivejä suositaan asetusten sijasta [...] edellyttäen, että tilanne muutoin on samanlainen*". Tämän ehdotuksen kannalta asetus on kuitenkin paras vaihtoehto, koska siinä annetaan yhdenmukaisia sääntöjä sovellettavan lain määräytymisestä. Nämä säännöt ovat yksityiskohtaisia, täsmällisiä ja ehdottomia eivätkä edellytä jäsenvaltioilta toimenpiteitä niiden saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Ne tulevat siis voimaan ilman eri toimenpiteitä. Sääntöjen luonne liittyy suoraan niiden tavoitteeseen eli oikeusvarmuuden lisäämiseen ja oikeussuhteeseen sovellettavaa lakia koskevien ratkaisujen ennakoitavuuteen. Jos jäsenvaltioille annettaisiin liikkumavaraa sääntöjen saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä, se toisi mukaan samat epävarmuustekijät, jotka sääntöjen yhdenmukaistamisella nimenomaan on tarkoitus poistaa. Siksi säädöslajiksi on valittava asetus, jotta voidaan varmistaa, että sääntöjä sovelletaan jäsenvaltioissa yhdenmukaisesti.

3. EHDOTUKSEN SÄÄNNÖSTEN TARKASTELU

1 artikla - Soveltamisala

Tämä asetusehdotus koskee Brysselin yleissopimuksen ja Bryssel I -asetuksen tavoin siviili- ja kauppaoikeuden alaan liittyviä velvoitteita. Kyseessä on yhteisön oikeuteen sisältyvä itsenäinen käsite, jonka tulkintaoikeus on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella. Tässä yhteydessä voidaan mainita, että Bryssel I -asetus, Rooman yleissopimus ja ehdotettu asetus muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, joka kattaa siviili- ja kauppaoikeudellisia velvoitteita koskevan kansainvälisen yksityisoikeuden säännökset yleensä.

Asetuksen soveltamisala käsittää kaikki sopimuksenulkoiset velvoitteet artiklan 2 kohdassa lueteltuihin aloihin liittyviä velvoitteita lukuun ottamatta. Sopimuksenulkoiset velvoitteet voidaan jakaa kahteen pääryhmään, vahingosta johtuviin ja muusta kuin vahingosta johtuviin velvoitteisiin. Ensimmäinen ryhmä käsittää sopimukseen perustumattoman vastuun eli deliktivastuun ja toinen "kvasideliktiin" tai joissakin oikeusjärjestyksissä "kvasisopimukseen" liittyvät kysymykset, joita ovat muun muassa perusteettoman edun palautus ja asiainhuolto (*negotiorum gestio*). Viimeksi mainittua aihetta käsitellään asetusehdotuksen 2 jaksossa. Sopimus- ja deliktivelvoitteiden välinen ero ei kuitenkaan ole kaikissa jäsenvaltioissa sama, mikä saattaa aiheuttaa epävarmuutta siitä, mitä välinettä (Rooman yleissopimusta vai ehdotettua asetusta) johonkin tiettyyn riita-asiaan olisi sovellettava esimerkiksi silloin kun kyseessä on sopimusneuvotteluihin tai sopimusta edeltävään suhteeseen perustuva vastuu (*culpa in contrahendo*) tai kanne, jolla velkoja peruuttaa velallisen toimia. Yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohdan osalta, että deliktivelvoitteet ovat luonteeltaan jäännösluokka verrattuna sopimusvelvoitteisiin, joita on

tulkittava suppeasti.[15] Tuomioistuin voi täsmentää analyysiaan ehdotetun asetuksen tulkinnan yhteydessä.

Ehdotettua asetusta sovelletaan kaikkiin lainvalintatilanteisiin eli silloin kun asiassa on yksi tai useampia toiseen valtioon liittyviä osatekijöitä, joiden perusteella siihen olisi mahdollista soveltaa useampaa kuin yhtä oikeusjärjestystä. Ehdotuksen 1 artiklan 2 kohdan nojalla asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät seuraavat alat:

a) Perhesuhteista tai muista vastaavanlaisista suhteista, elatusvelvollisuus mukaan luettuna, johtuvat sopimuksenulkoiset velvoitteet: perheoikeuden piiriin kuuluvia sopimuksenulkoisia velvoitteita ei yleensä lueta deliktivelvoitteisiin. Tällainen velvoite voi kuitenkin syntyä myös perhesuhteessa, esimerkiksi jos elatusvelvoitteen myöhästyneestä suorituksesta vaaditaan vahingonkorvausta. Eräiden kommenttien mukaan nämä velvoitteet pitäisi sisällyttää asetuksen soveltamisalaan sillä perusteella, että niitä voitaisiin näin säännellä 3 artiklan 3 kohdan poikkeuslausekkeen nojalla, joka koskee nimenomaan "täydentävää liityntää" eli näihin velvoitteisiin sovellettaisiin samaa lakia kuin siihen perhesuhteeseen, johon ne perustuvat. Koska yhteisössä ei toistaiseksi ole perheoikeutta koskevia yhdenmukaisia lainvalintasääntöjä, siihen liittyvät sopimuksenulkoiset velvoitteet on kuitenkin katsottu paremmaksi jättää ehdotetun asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.

b) Avioliitto- tai perintöoikeudesta johtuvat sopimuksenulkoiset velvoitteet: nämä alat on jätetty soveltamisalan ulkopuolelle samantapaisista syistä kuin edellä a alakohdassa on esitetty.

c) Vekseleistä, sekeistä, juoksevista velkakirjoista ja muista siirtokelpoisista arvopapereista johtuvat sopimuksenulkoiset velvoitteet, siltä osin kuin kyseisiin muihin arvopapereihin liittyvät velvoitteet johtuvat niiden siirtokelpoisuudesta: tämä alakohta on sama kuin Rooman yleissopimuksen 1 artiklan 2 kohdan c alakohta. Se on sisällytetty asetukseen Giulianon ja Lagarden raportissa[16] mainituista syistä: kyseiset asiat eivät sovellu asetuksella säänneltäviksi ja toisaalta niistä määrätään jo suurelta osin 7 päivänä kesäkuuta 1930 ja 19 päivänä maaliskuuta 1931 tehdyissä Geneven yleissopimuksissa, minkä lisäksi nämä velvoitteet luokitellaan eri jäsenvaltioissa eri tavoin.

d) Yhtiön, yhdistyksen tai muun oikeushenkilön osakkaiden ja elinten sekä lakisääteisten tilintarkastusten suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden henkilökohtainen vastuu yhtiön, yhdistyksen tai oikeushenkilön velvoitteista: tämä kysymys liittyy erottamattomasti siihen yhtiöön, yhdistykseen tai oikeushenkilöön sovellettavaan yhtiöitä, yhdistyksiä tai muita oikeushenkilöitä koskevaan lainsäädäntöön, jonka toimintaan kyseinen vastuu perustuu.

e) Trustin perustajien, trustee'iden ja trustin edunsaajien väliset sopimuksenulkoiset velvoitteet: trustit ovat erikoistapaus, joka on syytä jättää tämän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle kuten tehtiin myös Rooman yleissopimuksessa.

---

15 Ks. mm. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asia 34/82, *Martin Peters*, tuomio 22.3.1983, Kok. 1983, s. I-987, asia C-26/91, *Jacob Handte*, tuomio 17.6.1992, Kok. 1992, s. I-3697, ja asia C-334/00, *Fonderie Officine Meccaniche Tacconi*, tuomio 17.9.2002, Kok. 2002, s. I-7357.

16 Raportti sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevasta yleissopimuksesta, EYVL C 282, 31.10.1980, s. 1.

f) Ydinvahingosta johtuvat sopimuksenulkoiset velvoitteet: poikkeus johtuu paitsi asiaan liittyvien taloudellisten ja valtiollisten haasteiden mittavuudesta myös siitä, että valtiot osallistuvat jo ydinvahinkojen korvaamiseen tätä koskevan kansainvälisen järjestelmän pohjalta. Tämä järjestelmä on otettu käyttöön vahingonkorvausvastuusta ydinvoiman alalla 29. heinäkuuta 1960 tehdyllä Pariisin yleissopimuksella ja sitä täydentävällä, 31. tammikuuta 1963 tehdyllä Brysselin lisäyleissopimuksella sekä 21. toukokuuta 1963 tehdyllä Wienin yleissopimuksella ja 12. syyskuuta 1997 tehdyllä lisärahoitusta koskevalla yleissopimuksella sekä 21. syyskuuta 1988 tehdyllä Wienin ja Pariisin yleissopimusten soveltamista koskevalla yhteispöytäkirjalla.

Koska kyse on poikkeuksista, poissulkeminen on tulkittava suppeasti.

Asetusehdotukseen ei ole sisällytetty Rooman yleissopimuksen 1 artiklan 2 kohdan h alakohdassa määrättyä poikkeusta, joka koskee todistelu- ja menettelysääntöjä. Kuten ehdotuksen 11 artiklasta käy selkeästi ilmi, nämä säännöt määräytyvät erikseen mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta oikeuspaikan lain (*lex fori*) mukaan. Niitä ei näin ollen tarvitse mainita tämän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jääviä sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevassa luettelossa.

2 artikla - Universaalisuus

Tämä asetus on 2 artiklan mukaan luonteeltaan universaalisesti sovellettava, mikä tarkoittaa sitä, että sen yhdenmukaisten lainvalintasääntöjen perusteella voidaan valita sovellettavaksi yhtä hyvin jonkin EU:n ulkopuolisen valtion kuin EU:n jäsenvaltion laki.

Kyseessä on lainvalintasääntöjä koskeva positiiviseen oikeuteen kirjattu vakiintunut periaate, joka sisältyy myös Rooman yleissopimukseen, Haagin konferenssin yhteydessä tehtyihin yleissopimuksiin sekä jäsenvaltioiden kansallisiin lainvalintasääntöihin.

Koska asetusehdotuksen ja Bryssel I -säädöksen on tarkoitus täydentää toisiaan, asetusehdotuksen on oltava universaalisesti sovellettava, sillä sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan turvaamiseksi on vältettävä kilpailun vääristyminen yhteisön oikeussubjektien välillä. Vaikka Bryssel I -asetuksessa tehdään periaatteessa ero eri tilanteiden välillä sen mukaan, onko vastaajan kotipaikka jäsenvaltioiden alueella vai kolmannessa valtiossa[17], asetuksella kuitenkin säännellään sekä puhtaasti "yhteisön sisäisiä" tilanteita että sellaisia, joissa on yhteisön ulkopuolisiin valtioihin liittyviä tekijöitä. Tunnustamisen ja täytäntöönpanon osalta voidaan ensinnäkin todeta, että kaikkiin jossakin jäsenvaltiossa annettuihin tuomioistuimen päätöksiin, jotka kuuluvat Bryssel I -asetuksen soveltamisalaan, sovelletaan yksinkertaistettua tunnustamis- ja täytäntöönpanomenettelyä; sillä, onko päätös annettu jäsenvaltion vai jonkin kolmannen valtion lain perusteella, ei ole tässä vaiheessa merkitystä. Toimivaltasääntöjen osalta Bryssel I -asetusta sovelletaan myös silloin kun vastaajan kotipaikka on yhteisön ulkopuolella: näin toimitaan silloin kun riita-asia kuuluu yksinomaista toimivaltaa koskevan säännön piiriin[18], kun tuomioistuimen toimivalta perustuu tätä koskevaan erityiseen lausekkeeseen[19], kun vastaaja vastaa kyseisessä tuomioistuimessa[20] tai kun kyseessä on keskeneräinen riita-asia[21]. Yleensäkin asetuksen 4 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että jos vastaajan kotipaikka on kolmannessa valtiossa, voi

---

17 2 artiklan 1 kohta.
18 22 artikla.
19 23 artikla.
20 24 artikla.
21 27 artikla.

kantaja, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, kansalaisuudestaan riippumatta vedota vastaajaa vastaan sen maan laissa säädettyihin eksorbitantteihin toimivaltasääntöihin, jossa hänen kotipaikkansa on. Näistä säännöksistä seuraa, että Bryssel I -asetusta sovelletaan sekä yhteisön sisäisiin tilanteisiin että tilanteisiin, joihin liittyy yhteisön ulkopuolisia tekijöitä.

Tämän vuoksi on tarpeen varmistaa yhteisön oikeussubjektien yhdenvertainen kohtelu myös tilanteissa, jotka eivät ole pelkästään yhteisön sisäisiä. Jos EU:ssa säilytetään yli 15 erilaista lainvalintasääntöjärjestelmää, kahteen eri jäsenvaltioissa (A ja B) toimivaan yritykseen, jotka vievät kumpikin oman maansa tuomioistuimen käsiteltäväksi riita-asian, jonka toisena osapuolena on sama kolmannessa valtiossa toimiva yritys, sovellettaisiin eri lainvalintasääntöjä. Tämä on omiaan aiheuttamaan kilpailun vääristymistä samalla tavoin kuin pelkästään yhteisön sisäisissä tilanteissa.

Sitä paitsi yhteisön sisäisten riita-asioiden erottaminen niistä asioista, joihin liittyy myös ulkoisia tekijöitä, on tätä nykyä varsin keinotekoista. Miten voitaisiin luonnehtia esimerkiksi riita-asiaa, jonka osapuolia ovat aluksi vain yksi jäsenvaltion kansalainen ja yksi kolmannen valtion kansalainen, mutta joka sittemmin koskettaa useita jäsenvaltioita esimerkiksi siksi että yhteisön osapuoli tuo mukaan vakuutusyhtiönsä, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon, tai siksi että riidanalainen velka siirretään uudelle velkojalle? Sisämarkkinoilla, missä taloudelliset suhteet ovat hyvin monisyisiä, on aina todennäköistä, että riita-asiaan liittyy lopulta myös yhtä jäsenvaltiota laajempia yhteisön sisäisiä tekijöitä.

Kommenteissa, joita oikeusalan ammattilaiset (tuomarit ja asianajajat) esittivät komissiolle kirjallisen kuulemisen yhteydessä, korostettiin sitä, että käytännössä kansainvälistä yksityisoikeutta yleensä ja erityisesti lainvalintasääntöjä pidetään erittäin monimutkaisena asiana. Monimutkaisuus vain lisääntyisi, jos tällä asetuksella otettaisiin käyttöön uusia lainvalintasääntöjen lähteitä niin, että oikeusalan toimijoiden olisi vastedes otettava huomioon yhteisön yhdenmukaisten sääntöjen ohella myös erilliset kansalliset säännöt tilanteissa, joilla ei ole vaadittua yhteyttä yhteisön alueeseen. Ehdotetun asetuksen universaalisuuden tarkoituksena on siten turvata oikeusvarmuus ja noudattaa unionin sitoumusta pyrkiä lainsäädännön selkeyteen.

3 artikla - Yleiset säännöt

Asetusehdotuksen 3 artiklassa vahvistetaan yleiset säännöt vahingosta johtuviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovellettavan lain määrittämiseksi. Artikla kattaa kaikki velvoitteet, joiden osalta seuraavissa artikloissa ei anneta erityissääntöjä.

Komission tavoitteena *lex loci delicti commissi* -säännön konkretisoimisessa on ollut ensinnäkin oikeusvarmuuden takaaminen ja toiseksi oletetun vahingontekijän ja vahingonkärsijän etujen saattaminen kohtuulliseen tasapainoon. Valittu ratkaisu perustuu myös jäsenvaltioiden lainvalintasääntöjen viimeaikaiseen kehitykseen.

1 kohta - Yleissääntö

3 artiklan 1 kohdan mukaan perussääntönä on noudattaa sen valtion lakia, jonka alueella välitön vahinko on ilmennyt tai uhkaa ilmetä. Useimmiten kyseessä on tällöin vahingonkärsijän asuinvaltion laki. Ilmaus "uhkaa ilmetä" osoittaa, että asetusehdotus kattaa Bryssel I -asetuksen 5 artiklan 3 kohdan tavoin myös ennaltaehkäisevät toimet kuten kieltokanteet.

Se paikka tai ne paikat, joissa mahdolliset välilliset vahingot ovat aiheutuneet, eivät ole sovellettavan lain määrittämisen kannalta merkityksellisiä. Kun kyseessä on esimerkiksi liikenneonnettomuus, välittömän vahingon aiheutumispaikka on paikka, jossa törmäys on tapahtunut, riippumatta siitä, onko jossakin toisessa valtiossa mahdollisesti aiheutunut taloudellisia tai aineettomia vahinkoja. Yhteisöjen tuomioistuin onkin täsmentänyt Brysselin yleissopimuksen yhteydessä, että "*paikkakunnalla, jossa vahinko sattui*" ei tarkoiteta paikkakuntaa, jossa vahingonkärsijä väittää kärsineensä varallisuusvahinkoa alun perin toisessa sopimusvaltiossa ilmenneen vahingon seurauksena.[22]

Jos vahinkoja ilmenee useammassa maassa, säännön mukaan sovelletaan distributiivisesti kaikkien asiaan liittyvien maiden lakia Saksan oikeudessa tunnetun Mosaikbetrachtung-periaatteen mukaisesti.

Asetusehdotus noudattaa jäsenvaltioiden lainvalintasääntöjen viimeaikaista kehitystä. Kaikkien yli 15 oikeusjärjestyksen osalta ei ole saatavilla selkeää vastausta lainvalinnan perusteista, koska monissa jäsenvaltioissa ei ole toteutettu lainvalintasääntöjen kodifikaatiota, mutta niissä jäsenvaltioissa, joissa se on toteutettu, noudatetaan yleensä vahingon ilmenemispaikan lakia. Tätä ratkaisua sovelletaan Alankomaissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Ranskassa sekä Sveitsissä. Saksassa, Italiassa ja Puolassa vahingonkärsijä voi valita tämän lain muiden vaihtoehtojen ohella.

3 artiklan 1 kohdan säännöksellä turvataan oikeusvarmuus. Se poikkeaa vuoden 1972 yleissopimusluonnoksen ratkaisusta, jonka mukaan perussääntönä on noudattaa sen paikkakunnan lakia, jossa "vahinko" sattui. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan "vahinko" kattaa kuitenkin sekä vahingon aiheuttaneen teon että itse vahingon. Vaikka tämä ratkaisu vastaa tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskeviin erityistavoitteisiin, osapuolet eivät voi sen perusteella ennakoida kohtuullisen varmasti, mitä lakia heidän tapaukseensa sovelletaan.

Säännön avulla voidaan myös turvata kohtuullinen tasapaino eri osapuolten etujen välillä. Komissio ei ole noudattanut perussäännön osalta vahingonkärsijän suosimista koskevaa periaatetta, jonka mukaan hänelle olisi aina annettava mahdollisuus valita itselleen suotuisin laki. Komission näkemyksen mukaan tällainen ratkaisu ylittäisi vahingonkärsijän oikeutetut odotukset ja haittaisi oikeusvarmuuden toteutumista, mikä olisi ristiriidassa asetusehdotuksen yleistavoitteen kanssa. Ehdotuksen 3 artikla on siten kompromissi kahden äärimmäisen ratkaisun välillä, joiden mukaan voitaisiin soveltaa joko sen maan lakia, jossa vahingon aiheuttanut teko on tapahtunut, tai vahingonkärsijän valitsemaa lakia.

3 artiklan 1 kohta, jossa varmistetaan objektiivinen liityntä vahingon ja tapaukseen sovellettavan lain välillä, vastaa nykyajan oikeustieteen käsityksiä siviilioikeudellisesta vastuusta. Toisin kuin 1900-luvun alkupuoliskolla, tavoitteena ei enää ole vahingontekijän rankaiseminen vaan korvauksen suorittaminen vahingonkärsijälle, mistä on osoituksena sellaisten järjestelmien kehittäminen, joissa pyritään objektiiviseen, tuottamuksesta riippumattomaan vastuuseen.

Perusperiaatteen soveltaminen voi kuitenkin osoittautua epätarkoituksenmukaiseksi, jos asia liittyy vain sattumanvaraisesti siihen maahan, jossa vahinko sattui. Siksi seuraavissa kohdissa säädetään perusperiaatteen soveltamatta jättämisestä erityistilanteissa.

---

[22] Yhteisöjen tuomioistuimen asia C-364/93, *Marinari v. Lloyds Bank*, tuomio 19.9.1995, Kok. 1995 s. I-2719.

2 kohta - Yhteisen asuinpaikan laki

Artiklan 2 kohdassa säädetään erityissääntö, jota sovelletaan silloin kun vahingonkärsijällä ja henkilöllä, jonka vastuuseen vedotaan, on asuinpaikka samassa valtiossa. Tällöin sovelletaan kyseisen maan lakia. Tätä sääntöä noudatetaan lähes kaikissa jäsenvaltioissa joko erityissäännön tai oikeuskäytännössä vahvistetun läheisimmän liitynnän säännön nojalla. Ratkaisu vastaa kummankin osapuolen oikeutettuihin odotuksiin.

3 kohta - Yleinen poikkeuslauseke ja täydentävä lainvalinta

Kuten Rooman yleissopimuksen 4 artiklassa, asetusehdotuksen 3 artiklan 3 kohdassa säädetään yleinen poikkeuslauseke, jonka tavoitteena on antaa tiettyä joustavuutta, niin että tuomioistuin voi luopua säännön tiukasta soveltamisesta yksittäistapauksessa ja soveltaa sen maan lakia, jossa asian käsittelyn painopiste on.

Koska lauseke jossain määrin vähentää sovellettavan lain ennakoitavuutta, sitä on sovellettava vain poikkeustilanteissa. Vuoden 1980 Rooman yleissopimuksessa esitetään aluksi olettamia, ja yleissopimuksen soveltamisesta saatu kokemus on osoittanut, että tiettyjen jäsenvaltioiden tuomioistuimet ovat taipuvaisia turvautumaan poikkeuslausekkeeseen *ab initio*, niin että ne selvittävät välittömästi, minkä valtion laki täyttää parhaiten läheisyyskriteerin, käsittelemättä ensin kyseisiä olettamia.[23] Tämän vuoksi asetusehdotuksen 3 artiklan 1 ja 2 kohdan säännöt on ilmaistu vahvistettujen sääntöjen muodossa eikä pelkkinä olettamina. Sen korostamiseksi, että poikkeuslauseketta on sovellettava ainoastaan poikkeustilanteissa, 3 kohdassa vaaditaan lisäksi, että velvoitteen on liityttävä "*selvästi läheisemmin*" toiseen valtioon.

Artiklan 3 kohdan nojalla tuomioistuimelle voidaan esittää todisteita osapuolten välillä voimassa olevasta oikeussuhteesta. Tämä tekijä voidaan ottaa huomioon sen määrittämiseksi, liittyykö asia selvästi läheisemmin johonkin toiseen valtioon kuin siihen, joka tulisi valituksi tiukkojen sääntöjen nojalla. Tähän voimassa olevaan suhteeseen sovellettavaa lakia ei kuitenkaan sovelleta automaattisesti, vaan tuomioistuimella on harkintavalta arvioida, onko sopimuksenulkoisen velvoitteen ja voimassa olevaan suhteeseen sovellettavan lain välillä merkittävä yhteys.

Voimassa oleva suhde voi tämän kohdan mukaan olla esimerkiksi sopimus, jolla on yhteys kyseiseen vahinkoa aiheuttaneeseen tekoon. Tämä ratkaisu on erityisen hyödyllinen niissä jäsenvaltioissa, joiden oikeusjärjestelmä mahdollistaa sopimukseen perustuvien ja sopimuksenulkoisten velvoitteiden kumuloitumisen sopimuspuolten välillä. Sanamuoto on kuitenkin riittävän joustava, niin että tuomioistuin voi ottaa huomioon, onko kyseessä ollut pelkästään suunnitteilla ollut sopimussuhde esimerkiksi tilanteessa, jossa neuvottelut ovat katkenneet tai sopimus on peruttu, tai perhesuhde. Tämän ratkaisun mukaisesti sopimuspuolten välisiin oikeussuhteisiin sovellettaisiin aina samaa lakia, mikä on osapuolten oikeutettujen odotusten ja myös hyvän oikeudenhoidon vaatimuksen mukaista. Tekniseltä kannalta katsoen sen ansiosta voidaan vähentää haittoja, joita aiheutuu siitä, että sama oikeussuhde voi toisessa jäsenvaltiossa kuulua sopimusoikeuden ja toisessa siviilioikeudellisen vastuun piiriin. On suotavaa, että yhteisöjen tuomioistuin antaisi oikeuskäytännössään tätä koskevan erillisen määritelmän. Samaa logiikkaa voidaan soveltaa sopimuksen pätemättömyyden seurauksiin, joita koskeva erityissääntö on jo vahvistettu Rooman yleissopimuksen 10 kohdan 1 kohdan e alakohdassa. Koska eräät jäsenvaltiot ovat

---

[23] Ks. em. Vihreä kirja sopimussuhteisiin sovellettavasta laista tehdyn vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen muuntamisesta yhteisön säädökseksi ja uudistamisesta, kohta 3.2.5.

esittäneet tätä artiklaa koskevan varauman, täydentävää lainvalintaa koskevan järjestelyn avulla voidaan poistaa vaikeudet, joita kahden erillisen säädöksen soveltaminen saattaisi aiheuttaa.

Silloin kun voimassa oleva suhde perustuu kuluttaja- tai työsopimukseen ja kun tämä sopimus sallii lakiviittauksen muuhun kuin kuluttajan asuinpaikan tai tavanomaisen työskentelypaikan tai poikkeuksellisesti työntekijän palvelukseenottopaikan lakiin, täydentävää lainvalintaa koskeva järjestely ei kuitenkaan saa estää heikompaa osapuolta saamasta suojaa sen lain nojalla, jota sovellettaisiin ilman kyseistä järjestelyä. Asetusehdotuksessa ei ole tätä koskevaa erillistä sääntöä, koska komissio katsoo, että tähän ratkaisuun päädytään implisiittisesti jo Rooman yleissopimuksen suojaavien sääntöjen nojalla: kyseisen yleissopimuksen 5 ja 6 artiklan säännökset joutuisivat ristiriitaan tavoitteensa kanssa, jos täydentävän lainvalinnan nojalla voitaisiin hyväksyä osapuolten valinta sopimuksenulkoisten velvoitteiden osalta, vaikka tällainen valinta on niiden välisessä sopimussuhteessa ainakin osittain mahdoton.

4 artikla - Tuotevastuu

Ehdotuksen 4 artiklassa otetaan käyttöön erityissääntö, joka koskee viallisesta tuotteesta aiheutuneeseen vahinkoon liittyviä sopimuksenulkoisia velvoitteita. 'Tuotteen' ja 'viallisen tuotteen' käsitteet määritellään 4 artiklassa direktiivin 85/374[24] 2 ja 6 artiklan mukaisesti.

Direktiivillä 85/374 on lähennetty jäsenvaltioiden aineellista oikeutta objektiivisen eli tuottamukseen perustumattoman vastuun osalta. Se ei kuitenkaan edellytä täydellistä yhdenmukaistamista, vaan jäsenvaltioille jätetään mahdollisuus soveltaa tiettyjä vaihtoehtoja. Direktiivi ei sitä paitsi vaikuta tuottamusperusteista vastuuta koskeviin kansallisiin oikeusnormeihin, joihin vahingonkärsijä voi aina vedota. Lisäksi direktiivi kattaa vain tietyt vahingot. Asetusehdotuksen 4 artiklan erityissäännön soveltamisala on näin ollen laajempi kuin direktiivin 85/374 soveltamisala, sillä sääntöä sovelletaan myös pelkästään kansallisten tuotevastuuta koskevien säännösten perusteella nostettuihin kanteisiin, jotka eivät siis perustu kyseiseen direktiiviin.

Tuotevastuuta koskevan lainvalintasäännön muotoilussa on otettava huomioon paitsi osapuolten oikeutetut odotukset myös mahdollisten liityntäperusteiden moninaisuus (valmistajan kotipaikka, valmistuspaikka, ensimmäinen liikkeeseenlaskupaikka, paikka jossa vahingonkärsijä on ostanut tuotteen ja vahingonkärsijän asuinpaikka), jota kansainvälisen kaupan ja matkailun yleistyminen sekä henkilöiden ja tavaroiden liikkuvuuden kehitys EU:n sisällä entisestään korostaa. Tuotevastuuta ei näin ollen voida määrittää pelkästään välittömän vahingon ilmenemispaikan perusteella, sillä näin valitulla lailla ei välttämättä ole mitään todellista yhteyttä tilanteeseen. Tuottaja ei pystyisi ennakoimaan tilannetta, eikä tällainen lainvalinta suojaisi riittävästi myöskään vahingonkärsijää.[25]

Siksi maat, joissa on käytössä erityissääntöjä, säätävätkin yleensä säännön, joka edellyttää useiden samaan maahan osoittavien tekijöiden olemassaoloa, ennen kuin kyseisen maan lakia voidaan soveltaa. Samaa periaatetta noudatetaan myös tuotevastuuseen sovellettavasta laista

---

[24] Neuvoston direktiivi 85/374/ETY, annettu 25 päivänä heinäkuuta 1985, tuotevastuuta koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä, EYVL L 210, 7.8.1985, s. 29, sellaisena kuin se on muutettuna 10 päivänä toukokuuta 1999 annetulla direktiivillä 34/1999/EY, EYVL L 141, 4.6.1999, s. 20.

[25] Esimerkkinä tilanne, jossa saksalainen turisti ostaa Rooman lentokentältä ranskalaisen tuotteen viedäkseen sen johonkin Afrikan maahan, missä hänelle aiheutuu vahinkoa tuotteen räjähtäessä.

vuonna 1973 tehdyssä Haagin yleissopimuksessa[26], joka on voimassa viidessä jäsenvaltiossa. Asetusehdotuksen 25 artiklan mukaan yleissopimus säilyy voimassa niissä jäsenvaltioissa, jotka ovat ratifioineet sen ennen tämän asetuksen voimaantuloa. Vuoden 1973 yleissopimus määrittää valmistajan, tuottajan, toimittajan ja korjaajan vastuun seuraavien tekijöiden perusteella, jotka voivat olla joko hajallaan tai yhdistyä toisiinsa monimutkaisella tavalla: vahingon aiheuttaneen teon tekopaikka, vahingonkärsijän kotipaikka, valmistajan tai tuottajan kotipaikka, tuotteen ostopaikka.

Asetusehdotuksessa tunnustetaan tähän alaan liittyvät erityiset hankaluudet, mutta siinä lähdetään vaatimuksesta, jonka mukaan minkään säännön ei pidä olla tarpeettoman monimutkainen.

Ehdotuksen 4 artiklan mukaan sovellettava laki on periaatteessa vahingonkärsijän asuinpaikan laki. Edellytyksenä kuitenkin on, että tuote on laskettu liikkeeseen kyseisessä maassa sen henkilön suostumuksella, jonka väitetään olevan vastuussa. Jos suostumusta ei ole annettu, sovelletaan sen maan lakia, jossa on sen henkilön asuinpaikka, jonka väitetään olevan vastuussa. Lisäksi voidaan soveltaa 3 artiklan 2 (osapuolten yhteinen asuinpaikka) ja 3 kohtaa (yleinen poikkeuslauseke).

Sääntö on yksinkertainen ja ennakoitava, mikä soveltuu erityisen hyvin tälle alalle, missä on erittäin paljon erityisesti vakuutuksenantajien toimiin perustuvia tuomioistuinten ulkopuolisia menettelyjä. Asetusehdotuksen 4 artiklassa luodaan kuitenkin kohtuullinen tasapaino eri etujen välille. Koska sääntö edellyttää, että lakia voidaan soveltaa vain jos tuote on laskettu liikkeeseen vahingonkärsijän asuinvaltiossa, se on tuottajan kannalta ennakoitavissa, sillä se tuntee toki myyntiverkostonsa. Ratkaisu täyttää myös vahingonkärsijän oikeutetut odotukset, varsinkin kun kyseessä on useimmiten tuote, jota markkinoidaan laillisesti hänen asuinvaltiossaan.

Kun vahingonkärsijä on hankkinut tuotteen muualta kuin asuinvaltiostaan, esimerkiksi ulkomaanmatkan yhteydessä, voidaan erottaa kaksi eri tilannetta. Ensimmäisessä hän hankkii ulkomailta tuotteen, jota markkinoidaan myös hänen asuinvaltiossaan, esimerkiksi voidakseen hyötyä tarjoushinnasta. Tässä tapauksessa tuottaja on voinut ennakoida, että sen toimintaa saatetaan arvioida kyseisessä maassa voimassa olevien sääntöjen valossa, ja 4 artikla määrittää sovellettavaksi laiksi kyseisen maan lain, mikä on ollut kummankin osapuolen ennakoitavissa.

Toisen vaihtoehdon mukaan vahingonkärsijä hankkii ulkomailta tuotteen, jota ei markkinoida laillisesti hänen asuinvaltiossaan. Tällöin kumpikaan osapuoli ei ole voinut ennakoida, että tilanteeseen sovellettaisiin kyseisen maan lakia. Siksi tarvitaan toissijaista sääntöä. Komission suorittaman kuulemisen yhteydessä keskusteltiin kahdesta lainvalintamahdollisuudesta, joista toinen oli vahingon tekopaikan maan laki ja toinen sen henkilön asuinvaltio, jonka väitetään olevan vastuussa. Komissio päätyi näistä jälkimmäiseen, koska se katsoi, että kulutustavaroiden suuren liikkuvuuden vuoksi vahingon tekopaikkaan perustuva lainvalinta ei vastaa oikeusvarmuuden eikä vahingonkärsijän suojelun tarvetta.

Asetusehdotuksen 4 artiklassa vahvistettu sääntö täyttää paitsi osapuolten odotukset myös Euroopan unionin yleiset tavoitteet, jotka liittyvät kuluttajien terveyden korkeatasoiseen suojaan sekä rehdin kilpailun edellytysten säilyttämiseen tietyillä markkinoilla. Kun

---

[26] Espanjassa, Suomessa, Ranskassa, Alankomaissa ja Luxemburgissa. Lisäksi yleissopimuksen sopimuspuolia ovat Norja, Slovenia, Kroatia, Makedonia ja Jugoslavia.

varmistetaan, että kaikkien tietyille markkinoille pyrkivien kilpailijoiden on noudatettava samoja turvallisuussääntöjä, alhaisen suojelutason maahan sijoittautuneet tuottajat eivät pysty viemään tuotteitaan muihin maihin, mikä kannustaa yleisellä tasolla innovaatioon sekä tieteelliseen ja tekniseen kehittämiseen.

Ilmaisu "*henkilö, jonka väitetään olevan vastuussa*", ei välttämättä tarkoita lopputuotteen valmistajaa, vaan kyseessä voi olla myös raaka-aineen tuottaja tai komponenttien valmistaja tai jopa välittäjä tai lopputuotteen myyjä. Lisäksi jokaisen, joka tuo jonkin tuotteen yhteisöön, katsotaan tietyin edellytyksin olevan vastuussa tuotteiden turvallisuudesta samalla tavoin kuin niiden tuottajan.[27]

5 artikla - Vilpillinen kilpailu

Asetusehdotuksen 5 artiklassa säädetään itsenäisestä lainvalinnasta sellaisten korvauskanteiden osalta, jotka liittyvät vilpillisestä kilpailusta aiheutuneisiin vahinkoihin.

Sääntöjen avulla pyritään torjumaan vilpillistä kilpailua pakottamalla kaikki markkinoiden toimijat noudattamaan samoja pelisääntöjä. Säännöissä kielletään mm. vaikuttaminen kysyntään (esim. harhaanjohtaminen ja pakottaminen), kilpailevien tarjousten estäminen (esim. kilpailijan tavarantoimitusten tai rekrytoinnin häirintä, boikotointi) ja kilpailijan aseman hyväksikäyttö (esim. sekaannuksen riskin luominen, toisen hyvän maineen hyväksikäyttö). Kilpailuoikeus nykyaikaisessa merkityksessä tähtää sekä kilpailijoiden suojaamiseen (horisontaalinen ulottuvuus) että kuluttajien ja yleensä suuren yleisön suojaamiseen (vertikaaliset suhteet). Tämän kilpailuoikeuden kolmiulotteisuuden tulee heijastua myös nykyaikaiseen lainvalintasäädökseen.

Asetusehdotuksen 5 artikla perustuu näihin kolmeen tavoitteeseen, sillä sen tarkoituksena on vaikuttaa sekä markkinoihin yleensä että kilpailijan etuihin ja kuluttajien yhteisiin ja monenlaatuisiin etuihin (erotukseksi yksittäisen kuluttajan yksityisistä eduista). Viimeksi mainittu käsite on lainattu eräistä kuluttajansuojaa koskevista yhteisön direktiiveistä, joista mainittakoon erityisesti kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista 19 päivänä toukokuuta 1998 annettu direktiivi 98/27[28]. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, että käsite tarkoittaisi ainoastaan kuluttajajärjestöjen nostamia kieltokanteita; kilpailuoikeuden kolmen tavoitteen vuoksi miltei mikä tahansa vilpillistä kilpailua edustava toimenpide vaikuttaa myös kuluttajien yhteisiin etuihin riippumatta siitä, nostaako kanteen kilpaileva yritys vai kuluttajajärjestö. Sitä vastoin asetusehdotuksen 5 artiklaa voidaan soveltaa myös kuluttajajärjestöjen nostamiin kieltokanteisiin. Asetusehdotus noudattaa näin Brysselin yleissopimusta koskevaa yhteisöjen tuomioistuimen viimeaikaista oikeuskäytäntöä, jonka mukaan "*preventiivinen kanne, jonka kuluttajansuojayhdistys on nostanut, jotta liikkeenharjoittajaa kiellettäisiin käyttämästä kohtuuttomaksi katsottuja ehtoja yksityisten kanssa tekemissään sopimuksissa, koskee kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaa asiaa*".[29]

Jäsenvaltioiden kansainvälistä yksityisoikeutta koskevan vertailevan analyysin perusteella vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että on sovellettava sen maan lakia, jonka markkinoita kilpailutoimet häiritsevät. Tulos on saatu joko konkretisoimalla yleinen *lex loci delicti* -periaate tai soveltamalla tätä koskevaa erityistä lainvalintaa (Itävalta, Espanja, Alankomaat ja

---

27 Ks. direktiivin 85/374 3 artiklan 2 kohta.

28 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/27/EY, annettu 19 päivänä toukokuuta 1998, kuluttajien etujen suojaamista tarkoittavista kieltokanteista, EYVL L 166, 11.6.1998, s. 51.

29 Yhteisöjen tuomioistuimen asia C-167/00, *Henkel*, tuomio 1.10.2002.

Sveitsi), ja se vastaa monien lainoppineiden sekä kilpailuoikeutta käsittelevän kansainvälisen järjestön *Ligue internationale du droit de la concurrencen* mainoksia koskevia suosituksia.[30] Nykytilanteelle on kuitenkin ominaista tietty epävarmuus erityisesti niissä maissa, joiden oikeuskäytännössä ei ole ollut tilaisuutta arvioida *lex loci delicti* -säännön konkretisoitumista. Yhdenmukaisen lainvalintasäännön käyttöönotto tällä alalla vahvistaa näin ollen tuomioistuinten päätösten ennakoitavuutta.

Ehdotuksen 5 artiklassa säädetään liitynnästä sen valtion lakiin, jonka alueella "… *tämä vaikuttaa tai uhkaa vaikuttaa kilpailutilanteeseen tai kuluttajien yhteisiin etuihin*". Tässä tarkoitetaan markkinoita, joilla kilpailijat pyrkivät saamaan asiakkaiden suosion. Ratkaisu vastaa vahingonkärsijän odotuksia, sillä säännön mukaan valitaan yleensä se laki, joka säätelee heidän taloudellista ympäristöään. Ennen muuta sääntö varmistaa samoilla markkinoilla toimivien talouden toimijoiden yhdenvertaisen kohtelun. Kilpailuoikeuden tarkoituksena on suojata markkinoita; sen tavoitteet ovat makrotaloudelliset. Korvauskanteet ovat vain sivuilmiö, joita on säänneltävä markkinoiden toimintaa koskevan yleisarvion perusteella.

Lainoppineiden mukaan markkinoihin kohdistuvista vaikutuksista on yleensä otettava huomioon vain vilpillisen kilpailutoimen välittömät ja huomattavat vaikutukset. Tällä on merkitystä erityisesti kansainvälisissä tilanteissa, joissa kilpailunvastaiset toimet useimmiten vaikuttavat useisiin markkinoihin ja johtavat tilanteeseen liittyvien lakien distributiiviseen soveltamiseen.

Erityissäännön tarve on toisinaan asetettu kyseenalaiseksi sillä perusteella, että se johtaisi samaan ratkaisuun kuin 3 artiklan yleissääntö, kun vahinko, jonka perusteella korvausta haetaan, sekoitetaan kilpailunvastaisiin toimiin, jotka johtavat kilpailuoikeuden soveltamiseen. On totta, että nämä tilanteet ovat alueellisesti usein päällekkäiset, mutta näin ei suinkaan ole automaattisesti: vahingon aiheutumispaikka ei ole suinkaan selkeä esimerkiksi tilanteessa, jossa kaksi valtioon A sijoittautunutta yritystä toimii markkinoilla B. Lisäksi täydentävää lainvalintaa, yhteistä asuinpaikkaa ja poikkeuslauseketta koskevia sääntöjä ei yleensä voida soveltaa tällä alalla.

Artiklan 2 kohta koskee tilanteita, joissa vilpillinen kilpailu kohdistuu tiettyyn kilpailijaan eli kun kyseessä on esimerkiksi rekrytoinnin häirintä, lahjonta, teollisuusvakoilu, liikesalaisuuden paljastaminen tai yllyttäminen sopimusrikkomukseen. Vaikka ei voida täysin sulkea pois sitä mahdollisuutta, että tällaiset toimet saattavat vaikuttaa negatiivisesti myös tiettyihin markkinoihin, tällaisia tilanteita on kuitenkin luonnehdittava ennen muuta "kahdenvälisiksi". Näin ollen ei ole syytä evätä vahingonkärsijältä mahdollisuutta saada etua yhteistä asuinpaikkaa tai yleistä poikkeuslauseketta koskevan 3 artiklan säännöksistä. Ratkaisu vastaa viimeaikaista kehitystä kansainvälisen yksityisoikeuden alalla: vastaava säännös sisältyy Alankomaissa vuonna 2001 annetun lain 4 §:n 2 momenttiin sekä Sveitsissä annetun lain 136 §:n 2 momenttiin. Myös Saksan oikeuskäytännössä on päädytty samaan ratkaisuun.

---

[30] Amsterdamin konferenssissa lokakuussa 1992 hyväksytty päätöslauselma, julkaistu aikakauskirjassa *Revue internationale de la concurrence* 1992 (nro 168); täsmennettäköön että päätöslauselmassa vaaditaan myös asiaa koskevien aineellisten sääntöjen yhdenmukaista.

6 artikla - Yksityisyyden tai henkilöllisyyteen liittyvien oikeuksien loukkaaminen

Asetus noudattaa jäsenvaltioiden lainsäädännössä nykyään laajalti vahvistettua lähestymistapaa, jonka mukaan yksityisyyden tai henkilöllisyyteen liittyvien oikeuksien loukkaaminen erityisesti silloin kun kyseessä on joukkotiedotusvälineissä esitetty herjaus, kuuluu – nimioikeutta lukuun ottamatta – sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin eikä henkilöstöstatuutin piiriin.

Yksityiselämän suojasta ja toisaalta ilmaisun ja tiedonvälityksen vapaudesta (joka kattaa myös tiedotusvälineiden vapauden ja moniarvoisuuden) on säädetty erikseen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa että ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä Euroopan neuvoston yleissopimuksessa. Sekä yhteisön toimielinten että jäsenvaltioiden on noudatettava näitä perusarvoja. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut arvokkaita suuntaviivoja siitä, miten nämä kaksi periaatetta voidaan sovittaa yhteen herjausta koskevan kantelun yhteydessä. Vaikka lehdistönvapautta koskevia jäsenvaltioiden sääntöjä onkin voitu jossain määrin lähentää kansainvälisten yleissopimusten perusteella, tämän vapauden toteutuminen käytännössä vaihtelee kuitenkin jäsenvaltiosta toiseen. Toimijoiden kannalta on erittäin tärkeää pystyä ennakoimaan, mitä lakia niiden toimintaan sovelletaan.

Jäsenvaltioissa voimassa olevien lainvalintasääntöjen tutkiminen paljastaa paitsi sen, miten erilaisiin ratkaisuihin on päädytty, myös suuren oikeudellisen epävarmuuden. On useita jäsenvaltioita, joissa ei ole soveltuvaa lainsäädäntöä eikä myöskään oikeuskäytäntöä yleissääntöjen tulkinnasta.[31] Muissa valtioissa otetaan huomioon varsin erilaisia liityntätekijöitä: kustantajan kotipaikka tai jopa paikka, jossa julkaisu on toimitettu tai jossa se on julkaistu (Saksa ja Italia, silloin kun vahingonkärsijä voi valita asiaan sovellettavan lain); paikka jossa julkaisua on levitetty ja saatettu kolmansien tietoon (Belgia, Ranska, Luxemburg); paikka jossa vahingonkärsijä on tunnettu, yleensä hänen asuinpaikkansa (Itävalta). Eräissä muissa jäsenvaltioissa noudatetaan vahingonkärsijää suosivaa periaatetta antamalla tälle mahdollisuus valita sovellettava laki (Saksa, Italia) tai soveltamalla sen paikan lakia, missä vahinko on aiheutunut, silloin kun korvausta ei voida maksaa sen maan lain nojalla, jossa vahingon aiheuttanut teko on tehty (Portugali). Yhdistyneen kuningaskunnan ratkaisu poikkeaa merkittävästi muista jäsenvaltioista siinä, että siellä tapausta käsitellään eri tavoin sen mukaan, onko julkaisua levitetty Yhdistyneessä kuningaskunnassa vai ulkomailla: ensimmäisessä tapauksessa voidaan soveltaa ainoastaan levitysmaan lakia, toisessa taas tuomioistuin soveltaa kumulatiivisesti levitysmaan ja oikeuspaikan lakia (ns. "double actionnability rule"). Jälkimmäisen säännön tarkoituksena on suojata kansallista lehdistöä, jota ei voida tuomita Englannin tuomioistuimissa, ellei tuomitsemisesta ole säädetty Englannin lainsäädännössä.[32]

Tilanne on siis varsin sekava ja aiheuttaa epävarmuutta, minkä vuoksi lainvalintasäännön yhdenmukaistaminen yhteisön tasolla vahvistaisi oikeusvarmuutta.

Yhdenmukaisen säännön sisältöä laadittaessa on otettava huomioon myös Bryssel I -asetuksen kansainvälistä toimivaltaa koskevat säännöt. Asioissa *Mines de Potasse d'Alsace* (ks. ed.) ja *Fiona Shevill*[33] annettujen tuomioiden perusteella vahingonkärsijä voi nostaa korvauskanteen lehden kustantajaa vastaan joko sen valtion tuomioistuimissa, johon herjaavan julkaisun kustantaja on sijoittautunut (näillä tuomioistuimilla on toimivalta käsitellä

---

31 Tanska, Espanja, Suomi, Kreikka, Irlanti ("the proper law of the tort" -teoria), Alankomaat ja Ruotsi.

32 Eräät Englannin lainoppineet näyttäisivät kuitenkin kiistävän sen, että tämä sääntö koskisi myös yksityisyyden loukkauksia ("invasion of privacy").

33 Euroopan yhteisöjen tuomioistuin, asia C-68/93, Fiona Shevill et alii v. Press Alliance SA, tuomio 7.3.1995, Kok. 1995 s. I-415.

kaikki herjauksesta aiheutuvat vahingot), tai kaikkien niiden valtioiden tuomioistuimissa, joissa herjaava julkaisu on ilmestynyt ja joissa vahingonkärsijä väittää mainettaan loukatun (näiden tuomioistuimien toimivalta rajoittuu ainoastaan kyseisessä valtiossa aiheutuneeseen vahinkoon). Jos vahingonkärsijä päättää nostaa kanteen sen valtion tuomioistuimessa, missä julkaisua levitetään, tuomioistuin soveltaa näin ollen omaa lakiaan kyseisessä jäsenvaltiossa aiheutuneeseen vahinkoon. Jos vahingonkärsijä sen sijaan nostaa kanteen kustantajan kotipaikan tuomioistuimessa, kyseisellä tuomioistuimella on toimivalta käsitellä kaikki vahingot: oikeuspaikan lakia sovelletaan kyseisessä maassa aiheutuneisiin vahinkoihin, kun taas tuomioistuin soveltaa distributiivisesti kaikkia tapaukseen liittyviä lakeja, jos vahingonkärsijä vaatii korvausta myös muissa valtioissa aiheutuneista vahingoista.

Koska samaan tapaukseen liittyvien eri lakien distributiivinen soveltaminen on käytännössä hankalaa, komissio ehdotti toukokuussa 2002 hyväksymässään neuvoston asetusta koskevassa ehdotusluonnoksessa, että sovellettaisiin vahingonkärsijän asuinpaikan lakia. Tätä ratkaisua kuitenkin kritisoitiin voimakkaasti kuulemisen yhteydessä erityisesti sillä perusteella, että julkisuuden henkilöiden vakinaisen asuinpaikan selvittäminen ei ole aina helppoa ja toisaalta siksi, että toimivaltasääntöjen ja lainvalintasääntöjen yhdistäminen saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa kustantajan kotipaikan tuomioistuimet joutuvat käsittelemään asian soveltaen vahingonkärsijän asuinpaikan lakia, vaikka julkaisu on saattanut olla täysin kustantajan kotipaikan sääntöjen mukainen eikä yhtäkään kappaletta ole levitetty vahingonkärsijän asuinvaltiossa. Komissio on muuttanut ehdotustaan näiden huomautusten perusteella.

Asetusehdotuksen 6 artiklan 1 kohdassa täsmennetään nyt, että yksityisyyden tai henkilöllisyyteen liittyvien oikeuksien loukkauksiin sovellettava laki määräytyy 3 artiklan säännösten mukaan, niin että sovellettavaksi laiksi tulee välittömien vahinkojen aiheutumispaikan laki, paitsi jos osapuolet asuvat samassa valtiossa tai jos riita-asia liittyy läheisemmin johonkin toiseen maahan.

Asiassa *Fiona Shevill* antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin täsmensi vahingon aiheutumispaikan määräytymistä lehdistön välityksellä tapahtuneen herjauksen yhteydessä toteamalla, että kyseessä on "*valtio, jossa herjaava julkaisu on ilmestynyt ja jossa vahingonkärsijä väittää mainettaan loukatun*". Julkaisuhan tulee kolmansien tietoon ja henkilön maine on vaarassa tulla loukatuksi juuri paikassa, jossa julkaisua levitetään. Valinta vastaa näin ollen vahingonkärsijän oikeutettuja odotuksia, mutta ottaa huomioon myös mediayritysten odotukset. Täsmennettäköön, että julkaisua voidaan katsoa levitetyn tietyssä maassa vain jos sitä jaetaan siellä kaupallisesti.

Komissio on myös ottanut huomioon sekä lehdenkustantajien että eräiden jäsenvaltioiden ilmaiseman huolen tilanteesta, jossa jäsenvaltion A tuomioistuin joutuisi tuomitsemaan niin ikään jäsenvaltioon A sijoittautuneen kustantajan toiminnan jäsenvaltion B tai jopa kolmannen valtion lain nojalla siitä huolimatta, että riidanalainen julkaisu olisi täysin jäsenvaltiossa A voimassa olevien sääntöjen mukainen. On korostettu, että jäsenvaltion B lain soveltaminen saattaisi tällöin loukata lehdistönvapautta koskevia jäsenvaltion A perustuslaillisia sääntöjä. Koska kyseessä on arkaluonteinen ala, jolla jäsenvaltioiden perustuslailliset säännöt poikkeavat edelleen huomattavasti toisistaan, komissio on katsonut tarpeelliseksi muistuttaa erikseen 6 artiklan 1 kohdassa, että silloin kun 3 artiklan perusteella sovellettava laki ei sovi yhteen oikeuspaikan lehdistönvapautta koskevien perusperiaatteiden kanssa, on sovellettava oikeuspaikan lakia.

Tämä 6 artiklan 1 kohdan nojalla valittu laki ei näyttäisi soveltuvan sen kysymyksen ratkaisemiseen, miten laaja vastineoikeus vahingonkärsijällä on ja missä määrin hän voi vaatia kustantajaa julkaisemaan oikaistun version tosiseikoista. Siksi artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että vastineoikeutta tai vastaavia toimia säätelee sen valtion laki, johon yleisradiotoiminnan harjoittaja tai lehden kustantaja on sijoittautunut.

7 artikla - Ympäristövahingot

Asetusehdotuksen 7 artiklassa otetaan käyttöön erityissääntö, joka koskee ympäristövahingosta johtuvaa siviilioikeudellista vastuuta. Aineellisen oikeuden viimeaikaisen kehityksen mukaisesti sääntö kattaa sekä esine- ja henkilövahingot että varsinaiset ympäristövahingot, tosin sillä edellytyksellä, että ne ovat aiheutuneet ihmisen toiminnasta.

Lainsäädännön yhdenmukaistaminen Euroopan tasolla tai jopa laajemmalla kansainvälisellä tasolla on erityisen tärkeää tällä alalla, koska tietyntyyppiset ympäristökatastrofit ovat luonteeltaan kansainvälisiä. Tähän mennessä hyväksytyissä säädöksissä käsitellään kuitenkin lähinnä aineelliseen oikeuteen liittyviä kysymyksiä tai kansainvälistä toimivaltaa eikä lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamista. Lisäksi ne koskevat vain tietyntyyppistä rajatylittävää saastumista. Vaikka alaa koskevaa aineellista oikeutta on vähitellen yhdenmukaistettu muutenkin kuin yhteisön tasolla, siinä on edelleen huomattavia eroavuuksia. Esimerkkeinä voidaan mainita korvauskelpoisten vahinkojen määrittäminen, vanhentumisajat, vakuus- ja vakuutusjärjestelmät, järjestöjen kanneoikeus ja korvausten määrä. Kysymys sovellettavasta laista on siis edelleen erittäin merkittävä.

Voimassa olevien lainvalintasääntöjen tarkastelu osoittaa, että eri maissa sovelletaan hyvin erilaisia ratkaisuja. Vaikka oikeuspaikan laki ja sen paikan laki, missä vaarallista toimintaa harjoitetaan, ovat varsin merkittäviä erityisesti kansainvälisissä yleissopimuksissa, yleisimmin noudatetaan kuitenkin vahingon tekopaikan maan lakia (Ranska, Yhdistynyt kuningaskunta, Alankomaat, Espanja, Japani, Sveitsi, Romania, Turkki, Québec) sekä vahingonkärsijää suosivan periaatteen eri muunnelmia (Saksa, Itävalta, Italia, Tšekin tasavalta, Jugoslavia, Viro, Turkki, pohjoismaiden välillä vuonna 1974 tehty ympäristönsuojelusopimus sekä Saksan ja Itävallan välillä 19 päivänä joulukuuta 1967 tehty yleissopimus Salzburgin lentokentän käytöstä Saksassa aiheutuvista haitoista). Myös kansainvälistä yksityisoikeutta käsittelevän Haagin konferenssin työohjelmaan on kirjattu rajatylittäviä ympäristövahinkoja koskevan kansainvälisen yleissopimuksen laatiminen, ja valmistelutöiden perusteella näyttää siltä, että tärkeänä näkökohtana pidetään paitsi vahingon tekopaikkaa myös vahingonkärsijää suosivaa periaatetta.

Asetusehdotuksen 7 artiklassa esitetty yhdenmukainen sääntö perustuu pääasiassa 3 artiklan 1 kohdassa säädetyn yleissäännön soveltamiseen, eli sovelletaan sen paikan lakia, missä ympäristövahinko on tapahtunut, ja annetaan vahingonkärsijälle mahdollisuus valita sen maan laki, jossa vahingon aiheuttanut teko on tehty.

Vahingon tapahtumapaikkaan perustuvan lain valinta noudattaa ympäristönsuojelulainsäädännön alan viimeaikaisia tavoitteita, joissa etusija annetaan objektiiviselle, ankaralle vastuulle. Tämä ratkaisu suosii myös ennaltaehkäisevää politiikkaa, jonka mukaan alhaisen suojelutason maahan sijoittautuneiden toimijoiden on otettava huomioon naapurimaiden korkeampi suojelutaso, mikä vähentää toimijan halukkuutta sijoittautua alhaisen suojelutason maahan. Tällainen sääntö edistää myös ympäristönsuojelun tason parantamista yleensä.

Lainvalinta yksinomaan vahingon tekopaikan mukaan merkitsisi kuitenkin myös sitä, että alhaisen suojelutason maahan sijoittautunut vahingonkärsijä ei saisi suojaa naapurimaiden korkeammasta suojelutasosta. Euroopan unionin yleisten ympäristönsuojelutavoitteiden kannalta kyse ei ole yksinomaan vahingonkärsijän oikeutettujen odotusten noudattamisesta vaan sellaisen lainsäädäntöpolitiikan luomisesta, joka nostaa osaltaan ympäristönsuojelun tasoa yleensä, varsinkin kun ympäristövahingon tekijä saa vahinkoa aiheuttavasta toiminnastaan – muista delikteistä poiketen – yleensä taloudellista voittoa. Pelkän vahingon tekopaikan lain soveltaminen saattaisi kannustaa toimijaa sijoittautumaan maiden rajalle ja laskemaan haitalliset aineet sieltä jokeen sillä perusteella, että vahinkoon sovellettaisiin tällöin naapurimaan lievempää säännöstöä. Tämä olisi vastoin ympäristönsuojelua koskevan yhteisön aineellisen oikeuden perusfilosofiaa ja aiheuttamisperiaatetta.

Niinpä vahingonkärsijä voi 7 artiklan nojalla esittää vaatimuksensa sen valtion lain mukaan, jossa vahingon aiheuttanut teko on tapahtunut. On siis vahingonkärsijän eikä tuomioistuimen tehtävä määrittää hänelle suotuisampi laki. Kysymys siitä, missä menettelyn vaiheessa vahingonkärsijän on viimeistään tehtävä valintansa, riippuu oikeuspaikan prosessioikeuden normeista, sillä kullakin jäsenvaltiolla on omat sääntönsä siitä, missä menettelyn vaiheessa uusia vaatimuksia ei enää voida esittää.

Ympäristövahingoista aiheutuvaan siviilioikeudelliseen vastuuseen liittyy muuan lisähankaluus, joka johtuu siitä, että julkisoikeuden alaan kuuluvat turvallisuusvaatimukset, joita toiminnanharjoittajan on ehdottomasti noudatettava, ovat kovin limittäiset. Usein eteen tuleva ongelma on se, että jäsenvaltiossa A sallittu toiminta, joka on voimassa olevien sääntöjen mukaista (koska haitalliset päästöt sallitaan tiettyyn rajaan asti), aiheuttaakin vahinkoa jäsenvaltiossa B, jossa tällainen toimita ei ole sallittua (ja jossa siitä aiheutuvat päästöt ylittävät sallitut rajat). Asetusehdotuksen 13 artiklan nojalla tuomioistuimen on tällöin voitava ottaa huomioon, että vahingontekijä noudattaa sen maan vaatimuksia, jossa toimintaa harjoitetaan.

8 artikla - Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaaminen

Asetusehdotuksen 8 artiklassa otetaan käyttöön teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaamisesta johtuvia sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevat erityissäännöt. Johdanto-osan 14 kappaleessa täsmennetään, että teollis- ja tekijänoikeuksilla tarkoitetaan myös lähioikeuksia sekä mm. tietokantojen suojaa koskevia erityisoikeuksia.

Teollis- ja tekijänoikeudet olivat yksi niistä kysymyksistä, jotka herättivät komission järjestämien kuulemisten yhteydessä runsaasti keskustelua. Monissa lausunnoissa muistutettiin, että tällä alalla on jo olemassa yleisesti tunnettu periaate (*lex loci protectionis*), jonka mukaan tekijän oikeuksien suojaamiseksi käytettävissä olevat oikeuskeinot määräytyvät yksinomaan sen maan lakien mukaan, jossa suojaa vaaditaan. Tähän periaatteeseen perustuvat esimerkiksi kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta vuonna 1886 tehty Bernin yleissopimus ja teollisuusomistusoikeuden suojelemista koskeva vuoden 1883 Pariisin yleissopimus. Tämän myös "alueperiaatteeksi" kutsutun säännön perusteella kukin maa voi soveltaa alueellaan voimassa olevien tekijänoikeuksien loukkauksiin omaa lakiaan: teollis- ja tekijänoikeuden väärentämistä sääntelee sen valtion laki, jossa patentti on myönnetty tai tavaramerkki tai malli rekisteröity; tekijänoikeuksiin taas tuomioistuimet soveltavat sen maan lakia, jossa väärennös on tehty. Tämän ratkaisun mukaan tekijälle eri maissa kuuluvat oikeudet ovat toisistaan riippumattomia.

Ehdotuksen 3 artiklan yleissääntö ei näyttäisi sopivan yhteen näiden teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien erityisvaatimusten kanssa. Tämän ristiriidan huomioon ottamiseksi valmistelutöiden yhteydessä pohdittiin kahta eri lähestymistapaa. Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan tämä ala voitaisiin sulkea asetusehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle joko 1 artiklassa tätä koskevalla erillisellä lausekkeella tai 25 artiklassa, jossa säädetään voimassa olevien kansainvälisten yleissopimusten soveltamisesta. Komissio valitsi kuitenkin toisen vaihtoehdon ja laati asiaa koskevan erityissäännön, joka esitetään 8 artiklassa.

Asetusehdotuksen 8 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan kansalliseen lainsäädäntöön tai kansainvälisiin yleissopimuksiin perustuvien teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin sovellettava *lex loci protectionis* -periaate.

Artiklan 2 kohta koskee loukkauksia, jotka kohdistuvat yhteisön tasolla käyttöön otettuihin yhtenäisiin oikeuksiin. Niitä ovat mm. yhteisön tavaramerkki, yhteisömalli ja muut mahdollisesti myöhemmin käyttöön otettavat oikeudet, kuten yhteisöpatentti, josta komissio esitti ehdotuksen neuvoston asetukseksi 1. elokuuta 2000[34]. Koska *locus protectionis* on niiden osalta yhteisö kokonaisuudessaan, tässä asetusehdotuksessa tarkoitettuja sopimuksenulkoisia velvoitteita sääntelee suoraan yhteisön yhtenäinen lainsäädäntö. Jos loukkauksen sattuessa käy ilmi, että asiaa koskevassa yhteisön säädöksessä ei ole kyseistä erityistapausta koskevaa aineellista säännöstä eikä erityistä lainvalintaa koskevaa säännöstä, tämän asetusehdotuksen 8 artiklan 2 kohdassa on toissijainen sääntö, jonka mukaan sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa yhteisön oikeuteen perustuvia teollis- ja tekijänoikeuksia on loukattu.

9 artikla - Muusta kuin vahingon aiheuttaneesta teosta johtuviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovellettava laki

Kaikkien jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmissä tunnetaan velvoitteet, jotka eivät perustu sopimuksiin mutta eivät myöskään delikteihin. Kaikissa jäsenvaltioissa tunnettu tilanne on esimerkiksi erehdyksessä suoritettu maksu tai tilanne, jossa henkilö tarjoaa palvelun, jonka ansiosta toinen henkilö voi välttää henkilö- tai omaisuusvahingon.

Tämäntyyppisiä velvoitteita on päätetty käsitellä omassa jaksossaan, koska ne poikkeavat huomattavasti delikteistä.

Säännön muotoilussa on syytä välttää kovin teknistä sanastoa, jotta voidaan ottaa huomioon kansallisten järjestelmien monimuotoisuus. Asetuksessa käytetään käsitettä "*muusta kuin vahingon aiheuttaneesta teosta johtuvat sopimuksenulkoiset velvoitteet*". Useimmissa jäsenvaltioissa ne on jaoteltu edelleen alaryhmiin, joita ovat yhtäältä aiheettomasti suoritetun etuuden tai perusteettoman edun palautus ja toisaalta asiainhuolto (*negotiorum gestio*). Sekä aineellinen oikeus että lainvalintasäännöt ovat useimmissa jäsenvaltioissa edelleen vakiintumattomia, mikä aiheuttaa huomattavaa oikeudellista epävarmuutta. Yhdenmukaisessa lainvalintasäännössä onkin otettava huomioon aineellisen oikeuden monimuotoisuus. Vaikeus on siinä, että säännöt eivät saisi olla liian täsmällisiä, koska niitä ei välttämättä voida soveltaa jäsenvaltiossa, jonka aineellisessa oikeudessa ei tehdä eroa edellä esitettyjen tilanteiden välillä, mutta toisaalta niiden ei myöskään pitäisi olla liian väljiä, koska niistä saatava hyöty jää tällöin kyseenalaiseksi. Asetusehdotuksen 9 artiklassa on pyritty välttämään tämä uhka säätämällä edellä mainittua kahta alaryhmää eli edunpalautusta ja asiainhuoltoa varten

[34] EYVL C 337 E, 28.11.2000, s. 278.

erityissäännöt ja jättämällä samalla tuomioistuimelle riittävästi harkintavaltaa mukauttaa sääntöä kansalliseen järjestelmään nähden.

Täydentävään lainvalintaan perustuva menetelmä, joka vahvistetaan artiklan 1 kohdassa, on tällä alalla erityisen merkittävä esimerkiksi silloin kun kyseessä on toimivallan ylittäminen tai velvoitteen maksaminen toisen puolesta. Siksi siitä onkin tehty tiukasti tulkittava sääntö. Tällaisessa tapauksessa velvoite liittyy näet niin kiinteästi osapuolten välillä voimassa olevaan oikeussuhteeseen, että koko tilanteeseen on parempi soveltaa samaa lakia. Samoin kuin 3 artiklan 3 kohdassa vahvistetun yleisen poikkeuslausekkeen osalta, ilmaisulla "voimassa oleva suhde" tarkoitetaan erityisesti sopimusta edeltäviä suhteita ja mitätöityjä sopimuksia.

Artiklan 2 kohdassa otetaan huomioon osapuolten oikeutetut odotukset silloin kun niiden asuinpaikka on samassa maassa.

Artiklan 3 kohta koskee perusteetonta etua, joka on saatu ilman osapuolten välillä voimassa olevaa suhdetta, jolloin sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan sen maan lakia, jossa perusteeton etu on aiheutunut. Ehdotettu sääntö on klassinen; se sisältyy myös GEDIP-hankkeeseen ja Sveitsin lakiin.

Asiainhuoltoa käsitellään artiklan 4 kohdassa. Siinä erotetaan toisistaan toimenpiteet, joita voitaisiin luonnehtia avustaviksi toimenpiteiksi, ja toisaalta tosiasialliset toimenpiteet. Avustavalla toimenpiteellä tarkoitetaan asiainhuoltajan toteuttamaa yksilöityä ja poikkeuksellista aloitetta, joka ansaitsee saada erityistä suojaa sillä perusteella, että hän on toteuttanut turvaavan toimenpiteen, minkä vuoksi on perusteltua soveltaa sen paikan lakia, missä kyseinen omaisuus sijaitsee tai avustettu henkilö oleskelee. Sen sijaan tosiasiallinen toimenpide, joka vaikuttaa toisen varallisuuteen, kuten toisen henkilön velan maksaminen, edellyttää päämiehen etujen suojaamista. Sovellettava laki on tällöin periaatteessa päämiehen asuinpaikan laki.

Artiklan 5 kohdassa esitetään 3 artiklan ensimmäisen virkkeen tavoin poikkeuslauseke.

Jotta samaan riita-asiaan ei sovellettaisi useampaa kuin yhtä lakia, 6 kohdassa suljetaan teollis- ja tekijänoikeuksia koskevat sopimuksenulkoiset velvoitteet tämän artiklan soveltamisalan ulkopuolelle ja täsmennetään, että kaikkiin tällaisesta loukkauksesta johtuviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin sovelletaan 8 artiklan säännöksiä. Esimerkiksi velvoitteeseen, joka johtuu teollis- ja tekijänoikeuden loukkauksesta aiheutuvaan perusteettomaan etuun, sovelletaan siis samaa lakia kuin varsinaiseen loukkaukseen.

10 artikla - Valinnanvapaus

Tämän artiklan 1 kohdan nojalla osapuolet voivat keskinäisen riita-asiansa syntymisen jälkeen valita, minkä maan lakia heidän sopimuksenulkoiseen suhteeseensa sovelletaan. Asetusehdotus noudattaa tässä kansainvälistä yksityisoikeutta koskevien kansallisten sääntöjen viimeaikaista kehitystä, jolle on leimallista entistä suurempi tahdonautonomia tällä alalla[35], vaikka sitä käytetäänkin harvemmin kuin sopimusten alalla. Tämän vuoksi sääntö esitetään objektiivisten liittymien jälkeen, toisin kuin Rooman yleissopimuksessa.

Sen sijaan teollis- ja tekijänoikeuksien alalla ei sallita tahdonautonomiaa, koska se ei sovellu tälle alalle.

---

[35] Esimerkkinä voidaan mainita Alankomaissa 11 päivänä huhtikuuta 2001 annetun lain 6 artikla ja Saksan siviililakikirjan voimaanpanolain (EGBGB) 42 §.

Rooman yleissopimuksen 3 artiklan tavoin täsmennetään, että lakiviittauksen on oltava nimenomainen tai sen on käytävä selvästi ilmi tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Koska asetusehdotuksessa ei sallita lakiviittauksen tekemistä etukäteen, ei tarvitse antaa erityissäännöksiä heikomman osapuolen suojaamiseksi.

Artiklan 1 kohdassa täsmennetään, että osapuolten tekemä valinta ei saa heikentää kolmansien oikeuksia. Klassinen esimerkki tästä on vakuutuksenantajan velvollisuus korvata vakuutuksenottajan maksettavaksi kuuluvat vahingonkorvaukset.

Artiklan 2 kohdassa säädetään tahdonautonomian rajoituksesta, joka perustuu Rooman yleissopimuksen 3 artiklan 3 kohtaan. Sitä sovelletaan silloin, kun kaikki tilanteeseen vaikuttavat tekijät (paitsi lakiviittaus) liittyvät johonkin toiseen valtioon kuin siihen, jonka laki valitaan. Itse asiassa kyseessä on pelkästään yhden jäsenvaltion sisäinen tilanne, joka kuuluu asetuksen soveltamisalaan vain siksi, että osapuolet ovat tehneet lakiviittauksen. Tällöin osapuolten valitsema laki ei syrjäydy, mutta se ei saa estää sen valtion lain pakottavien säännösten soveltamista, jota muuten sovellettaisiin.

Toisin kuin 12 artiklan kansainvälisesti pakottavat säännökset, ilmaisu "pakottava säännös" tarkoittaa tässä artiklassa tietyn maan kansallisen oikeusjärjestyksen perusteita. Kyse on säännöistä, joista osapuolet eivät voi sopimuksella poiketa, esim. säännöistä, joilla on tarkoitus suojata ns. heikompaa osapuolta. Kansallisen oikeuden oikeusjärjestyksen perusteet eivät kuitenkaan ole välttämättä pakottavia kansainvälisessä tilanteessa. Ne on siis erotettava sekä 22 artiklassa vahvistetuista kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteista että 12 artiklassa vahvistetuista kansainvälisesti pakottavista säännöksistä.

Artiklan 3 kohdassa laajennetaan 2 kohdassa säädettyä rajoitusta koskemaan analogisesti myös tapauksia, joissa kaikki tekijät (muut kuin lainvalintaa koskevat) sijaitsevat kahdessa tai useammassa yhteisön jäsenvaltiossa. Myös sen tarkoituksena on estää osapuolia valitsemasta kolmannen maan lakia kiertääkseen yhteisön oikeuden pakollisia säännöksiä.

11 artikla - Sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettavan lain soveltamisala

Asetusehdotuksen 11 artiklassa määritetään sen 3–10 artiklassa esitettyjen sääntöjen perusteella valitun lain soveltamisala. Siinä luetellaan kysymykset, joita tämä laki sääntelee. Eri jäsenvaltioissa noudatetaan myös tältä osin hieman erilaisia ratkaisuja: vaikka sovellettavassa laissa säädetäänkin tietyistä seikoista, kuten vastuun edellytyksistä, voidaan eräät muut, kuten vanhenemisaika, todistustaakka, vahingon arviointi yms., ratkaista myös *lex forin* mukaan. Samoin kuin Rooman yleissopimuksen 10 artiklassa, asetusehdotuksen 11 artiklassa luetellaan ne seikat, joihin valittua lakia sovelletaan.

Oikeusvarmuutta koskevan yleistavoitteen mukaisesti 11 artiklalla pyritään antamaan sovellettavalle laille mahdollisimman laaja soveltamisala. Siksi 11 artiklassa toistetaan eräitä yksityiskohtia lukuun ottamatta Rooman yleissopimuksen 10 artiklan säännökset:

a) "Vastuun edellytykset ja laajuus, teoista vastuussa olevien henkilöiden määrittäminen mukaan luettuna": ilmaisulla "vastuun edellytykset" tarkoitetaan vastuun sisäisiä piirteitä. Tällä tarkoitetaan erityisesti seuraavia kysymyksiä: vastuun luonne (ankara vastuu vai tuottamusvastuu); tuottamuksellisuuden määrittely, mukaan luettuna se, voidaanko laiminlyönti määritellä tuottamukseksi; vahingon aiheuttaneen teon ja vahingon välinen syy-yhteys; teoista vastuussa olevien henkilöiden määrittäminen jne. Ilmaisulla "vastuun laajuus" puolestaan tarkoitetaan vastuun oikeudellisia rajoja, joihin kuuluu myös vastuun enimmäismäärä, sekä

kunkin vahingonaiheuttajan osuutta samasta vahingosta maksettavista korvauksista, silloin kun vahingonaiheuttajia on useita. Käsite kattaa myös vastuun jakautumisen useiden vahingonaiheuttajien kesken.

b) "Vastuusta vapautumisen perusteet sekä vastuun rajoittaminen ja jakautuminen": tällä tarkoitetaan vastuun ulkoisia piirteitä. Vapautumisperusteita ovat ylivoimainen este, pakkotila, ulkopuolisen henkilön teko ja vahingonkärsijän vastuu. Vapautumisperusteisiin kuuluvat myös perusteet, joiden vuoksi aviopuolisoiden väliset kanteet on jätettävä tutkimatta, sekä tekijän vapauttaminen vastuusta tiettyjä henkilöryhmiä kohtaan.

c) "Korvattavien vahinkojen olemassaolo ja korvattavat vahinkolajit": tämä käsite koskee sellaisten vahinkojen määrittämistä, joista on mahdollista saada korvaus, kuten henkilö- ja esinevahingot, aineettomat vahingot, ympäristövahingot sekä taloudellinen menetys tai mahdollisuuden tai hyödyn menettäminen.

d) "Toimenpiteet, jotka tuomioistuin voi toteuttaa siihen sovellettavien lainkäyttöä koskevien lakien mukaisten valtuuksien rajoissa estääkseen tai lopettaakseen vahingon aiheutumisen tai varmistaakseen, että vahinko korvataan": tässä tarkoitetaan vahingon korvaamistapoja, esimerkiksi sitä, korvataanko se luontoissuorituksena vai rahassa, sekä vahingon aiheutumisen estämistä tai lopettamista esimerkiksi välitoimia koskevalla määräyksellä. Tuomioistuinta ei kuitenkaan velvoiteta toteuttamaan toimenpiteitä, joita sen prosessioikeus ei tunne.

e) "Vahingon arviointi siltä osin kuin siitä säädetään laissa": jos sovellettavassa laissa säädetään vahingon arviointia koskevista säännöistä, tuomioistuimen on noudatettava niitä.

f) "Korvausoikeuden siirrettävyys": tällä tarkoitetaan sitä, voiko vahingonkärsijän oikeudenomistaja nostaa kanteen. Kun kyseessä on perintö, sovellettava laki määrää, voiko oikeudenomistaja nostaa kanteen saadakseen korvauksen vahingonkärsijän alun perin kärsimästä vahingosta.[36] Jos kyseessä on saatavan siirto, sovellettava laki määrää saatavan siirtokelpoisuuden[37] sekä siirronsaajan ja velallisen väliset suhteet.

g) Velvoitteeseen sovellettava laki määrittää myös "ne, joilla on oikeus korvaukseen henkilökohtaisesti kärsimästään vahingosta": tässä tarkoitetaan erityisesti sitä, voiko joku muu kuin "välitön vahingonkärsijä" saada korvausta vahingosta, joka on aiheutunut hänelle epäsuorasti vahingonkärsijän kärsimän vahingon seurauksena. Tällainen vahinko voi olla aineeton, kuten läheisen kuolemasta johtuva suru, tai taloudellinen, esimerkiksi vainajan lapsille tai puolisolle aiheutunut vahinko.

h) "Vastuu muiden teoista": tämä kohta käsittää ne sovellettavan lain säännökset, joiden mukaan henkilö on vastuussa muiden teoista. Käsite kattaa erityisesti vanhempien vastuun lastensa aiheuttamista vahingoista ja päämiehen vastuun toimeksisaajien aiheuttamista vahingoista (isännänvastuu).

---

[36] On selvää, että sen valtion lakia, jota sovelletaan vahingonkärsijän jäämistöön, on voitava soveltaa myös perillisten määrittämiseen, mikä on tehtävä ennen kuin asian käsittely voi edetä.

[37] Tästä määrätään jo Rooman yleissopimuksen 12 artiklan 2 kohdassa.

i) "Erilaiset velvoitteiden raukeamisen muodot sekä vanhentumiset ja määräajan päättymiseen perustuvat oikeudenmenetykset, mukaan luettuna vanhentumisen alkaminen, keskeyttäminen ja pysähtyminen": sovellettava laki säätelee mm. oikeuden raukeamista siitä syystä, että siihen ei ole vedottu, laissa vahvistetuin edellytyksin.

12 artikla - Kansainvälisesti pakottavat säännökset

Tämän artiklan säännökset vastaavat Rooman yleissopimuksen vastaavan artiklan säännöksiä.

Yhteisöjen tuomioistuin on määritellyt asiassa Arblade antamassaan tuomiossa kansainvälisesti pakottavat säännökset säännöksiksi, "*joiden noudattamista on pidetty olennaisen tärkeänä kyseisen jäsenvaltion poliittisen, sosiaalisen tai taloudellisen järjestelmän turvaamiseksi, minkä vuoksi niiden noudattamista voidaan vaatia kaikilta tämän jäsenvaltion alueella olevilta henkilöiltä tai kaikkien sen alueeseen kohdistuvien oikeussuhteiden osalta*"[38] Kansainvälisesti pakottavien säännösten erikoispiirteenä on, että tuomioistuin ei lainkaan sovella lainvalintasääntöjään selvittääkseen, minkä valtion lakia sovelletaan, ja arvioidakseen, loukkaako sen sisältö mahdollisesti oikeuspaikan arvoja[39], vaan soveltaa automaattisesti tuomioistuinvaltion lakia.

Artiklan 2 kohdan nojalla asiaa käsittelevä tuomioistuin voi soveltaa oikeuspaikan kansainvälisesti pakottavia säännöksiä. Kuten edellä mainitussa Arblade-oikeustapauksessa muistutetaan, oikeuspaikan kansainvälisesti pakottavien säännösten soveltamisen on yhteisön sisäisissä suhteissa tapahduttava sisämarkkinoiden perusvapauksien mukaisesti.[40]

Artiklan 1 kohdassa tarkoitetaan kansainvälisesti pakottavia ulkomaisia säännöksiä, joiden osalta tuomioistuimella on väljä liikkumavara, ottaen huomioon että ne liittyvät läheisesti asianomaiseen tapaukseen luonteensa ja tarkoituksensa sekä niiden soveltamisesta aiheutuvien seurausten puolesta. Saksa, Luxemburg ja Yhdistynyt kuningaskunta ovat käyttäneet Rooman yleissopimuksessa annettua mahdollisuutta esittää varauma, jonka mukaan ne eivät sovella 7 artiklan 1 kohtaa kansainvälisesti pakottavista ulkomaisista säännöksistä. Komissio katsoo kuitenkin (useimpien kirjallisen kuulemisen yhteydessä saatujen kommenttien tavoin), ettei ole syytä sulkea pois tätä mahdollisuutta, ottaen huomioon että kansainvälisesti pakottavia ulkomaisia säännöksiä on tähän mennessä sovellettu vain poikkeuksellisesti.

13 artikla - Yleistä turvallisuutta koskevat säännöt

Jos sovellettava laki ei ole sen maan laki, jossa vahingon aiheuttanut teko sattui, asetusehdotuksen 13 artikla velvoittaa tuomioistuimen ottamaan huomioon ne yleistä turvallisuutta koskevat säännöt, jotka olivat tapahtumahetkellä voimassa siinä maassa, jossa vahingon aiheuttanut teko sattui.

---

38 Asiat C-369/96 ja C-376/96, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 23.11.1999.

39 Kyseessä on kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteita koskeva poikkeus, josta säädetään asetusehdotuksen 22 artiklassa.

40 Tuomion 31 kohdassa täsmennetään, että vaikka kansallisten sääntöjen katsottaisiinkin kuuluvan yleistä järjestystä ja turvallisuutta koskevaan lainsäädäntöön, "niillä ei kuitenkaan voida poiketa perustamissopimuksen määräyksistä" ja että "yhteisön oikeudessa voidaan ottaa huomioon tällaisten kansallisten lainsäädäntöjen perustana olevat syyt ainoastaan, kun on kyse yhteisön oikeuden mukaisiin vapauksiin nimenomaisesti perustamissopimuksessa määrätyistä poikkeuksista ja tarvittaessa yleistä etua koskevista pakottavista syistä".

Tämä artikla perustuu tieliikenneonnettomuuksia koskevan Haagin yleissopimuksen 7 artiklaan ja tuotevastuuta koskevan Haagin yleissopimuksen 9 artiklaan. Vastaavia periaatteita sisältyy lähes kaikkien jäsenvaltioiden lainvalintasääntöihin joko nimenomaisen säännöksen muodossa tai oikeuskäytännön perusteella.

Asetusehdotuksen 13 artiklan sääntö perustuu toteamukseen, jonka mukaan oikeussubjektin on noudatettava siinä maassa voimassa olevia yleistä turvallisuutta koskevia sääntöjä, jossa toiminta tapahtuu, riippumatta siitä, mitä lakia toiminnan siviilioikeudellisiin seuraamuksiin sovelletaan, ja että nämä säännöt on otettava huomioon myös vastuun määrittämisessä. On tehtävä ero ulkomaisen lain huomioon ottamisen ja sen soveltamisen välillä: tuomioistuin soveltaa ainoastaan lainvalintasäännön perusteella määräytyvää lakia, mutta sen on otettava huomioon myös toinen laki tosiseikkana, esimerkiksi silloin kun vahingonkorvauksen suuruuden määrittämistä varten on arvioitava vahingon vakavuutta tai toimijan vilpittömyyttä tai vilpillisyyttä.

14 artikla - Suora kanne

Asetusehdotuksen 14 artiklassa määritetään, minkä lain mukaan määräytyy vahingonkärsijän oikeus nostaa kanne suoraan vastuuvakuutuksen antajaa vastaan. Ehdotettu sääntö luo kohtuullisen tasapainon tilanteeseen liittyvien eri etujen välille, sillä se suojaa vahingonkärsijää antamalla tälle valinnanmahdollisuuden. Valinnanmahdollisuus koskee kuitenkin vain kahta sellaista lakia, joiden soveltamista vakuutuksenantaja on voinut perustellusti odottaa, eli sopimuksenulkoiseen lakiin sovellettavaa lakia ja vakuutussopimukseen sovellettavaa lakia.

Vakuutuksenantajan velvoitteiden laajuus määräytyy joka tapauksessa vakuutussopimukseen sovellettavan lain mukaan.

Ympäristövahinkoja koskevan 7 artiklan tavoin säännös on muotoiltu siten, että voidaan välttää epävarmuus siinä tapauksessa, että vahingonkärsijä ei käytä hänelle annettua valinnan mahdollisuutta.

15 artikla - Saatavan siirtyminen ja useampi kuin yksi vahingonaiheuttaja

Tämä artikla on identtinen Rooman yleissopimuksen 13 artiklan kanssa.

Sitä sovelletaan erityisesti vakuutuksenantajan ja vahingonaiheuttajan väliseen suhteeseen sen selvittämiseksi, voiko vakuutuksenantaja nostaa saatavan siirtymisen nojalla kanteen vahingonaiheuttajaa vastaan.

Jos vahingonaiheuttajia on useampi kuin yksi, artiklassa säädetään myös tilanteesta, jossa yksi yhteisvastuullisista velallisista suorittaa velan.

16 artikla - Muoto

Asetusehdotuksen 16 artikla perustuu Rooman yleissopimuksen 9 artiklaan.

Muotoa koskeva edellytys ei ole kovin merkittävä sopimuksenulkoisten velvoitteiden syntymisessä, mutta joskus saattaa kuitenkin käydä niin, että tällainen velvoite syntyy tai raukeaa jonkin osapuolen yksipuolisen oikeustoimen seurauksena.

Tällaisten oikeustoimien pätevyyden helpottamiseksi 16 artiklassa säädetään Rooman yleissopimuksen 9 artiklan tavoin vaihtoehtoinen sääntö, jonka mukaan oikeustoimi on muodoltaan pätevä, jos se täyttää muotomääräykset, jotka on asetettu joko sovellettavassa laissa tai sen valtion laissa, jossa oikeustoimi on tehty.

17 artikla - Todistelu

Asetusehdotuksen 17 artikla perustuu Rooman yleissopimuksen 14 artiklaan.

Siinä säädetään, että todistustaakka määräytyy sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettavan lain mukaan, myös silloin kun kyseessä on oikeudellinen oletus. Täsmennys on tarpeen siksi, että todisteluun liittyvät kysymykset ratkaistaan periaatteessa oikeuspaikan lain prosessilainsäädännön mukaan.

Artiklan 2 kohta koskee 16 artiklassa tarkoitettujen oikeustoimien toteennäyttämiseksi sallittuja todistuskeinoja. Se ei kata sellaisten oikeustoimien toteennäyttämistä, joka määräytyy myös oikeuspaikan lain mukaan. Oikeustoimiin sovelletaan Rooman yleissopimuksen 14 artiklan 2 kohdan kaltaista varsin sallivaa säännöstä, jonka mukaan voidaan soveltaa joko *lex foria* tai oikeustoimen muotoon sovellettavaa lakia.

18 artikla - Rinnastaminen valtion alueeseen

Asetusehdotuksen 18 artikla koskee tilanteita, joissa yksi tai useampi asetusehdotuksen lainvalintasäännöissä mainittu liityntäperuste sijoittuu alueelle, joka ei kuulu minkään valtion alueellisen suvereenisuuden piiriin.

Komission ehdotuksessa, jonka pohjalta suoritettiin kirjallinen kuuleminen toukokuussa 2002, esitettiin tätä koskeva erityinen lainvalintasääntö. Yksi tähän sääntöön liittyvistä hankaluuksista oli se, että se kattoi varsin erilaisia tilanteita. Ei näet ole selvää, että samaa sääntöä voidaan soveltaa asianmukaisella tavalla aavalla merellä tapahtuvaan kahden aluksen törmäykseen, sähkölaitteen räjähtämiseen tai lentokoneessa lennon aikana käytävien neuvottelujen katkeamiseen tai aluksen aavalla merellä aiheuttamaan saastumiseen jne.

Kuulemisen yhteydessä toimitettujen kommenttien perusteella komissio sai tietää, että ehdotettu sääntö johtaisi liian herkästi mukavuuslippumaan lain soveltamiseen, mikä on yhteisön politiikan yleisten tavoitteiden vastaista. Monissa lausunnoissa kysyttiin, mitä hyötyä on säännöstä, jossa viitataan läheisimmän liitynnän periaatteeseen, silloin kun tilanteeseen liittyy vähintään kaksi lakia, niin kuin yleensä on kun kyseessä on törmäys.

Sen sijaan että otettaisiin käyttöön asiaa koskeva erityissääntö, 18 artiklassa määritellään käsite "valtion alue". Ratkaisu perustuu näkemykseen, jonka mukaan eri etujen saattaminen kohtuulliseen tasapainoon asetusehdotukseen sisältyvien erilaisten lainvalintasääntöjen avulla on taattava myös silloin kun yksi tai useampi liityntäperuste sijaitsee alueella, joka ei kuulu minkään valtion alueellisen suvereenisuuden piiriin. Näin ollen sovelletaan 3 artiklan yleissääntöä ja erityisiä lainvalintasääntöjä.

Ehdotuksessa käytetyt määritelmät perustuvat laittomista teoista johtuvia velvoitteita koskevan lainvalinnan ratkaisemisesta Alankomaissa 11 päivänä huhtikuuta 2001 annetun lain 1 §:ään.

19 artikla - Vakinaisen asuinpaikan vastine

Tässä artiklassa määritellään yksityiskohtaisesti vakinaisen asuinpaikan käsite silloin kun kyseessä on yhtiö, yhdistys tai oikeushenkilö taikka luonnollinen henkilö, joka toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana vapaiden ammattien tai kaupan alalla.

Asetusehdotus poikkeaa yleensäkin Bryssel I -asetuksesta siinä, että perusteena ei ole kotipaikka vaan joustavampi vakinaisen asuinpaikan käsite, kuten lainvalinnan alalla yleensäkin on tapana.

Sitä paitsi Bryssel I -asetuksen 60 artiklan vaihtoehtoinen sääntö ei takaisi sovellettavan lain ennakoitavuutta erityisesti yhtiöiden, yhdistysten ja oikeushenkilöiden osalta, sillä säännön mukaan yhtiön tai oikeushenkilön kotipaikka on sen sääntömääräinen kotipaikka tai paikka, missä sen keskushallinto toimii, tai sen pääasiallinen toimipaikka.

Asetusehdotuksen 19 artiklan 1 kohdassa täsmennetäänkin, että asuinpaikkaa vastaava käsite on yhtiön, yhdistyksen tai oikeushenkilön osalta sen pääasiallinen toimipaikka. Artiklan 1 kohdan toisessa virkkeessä täsmennetään kuitenkin, että kun velvoitteen aiheuttava on teko on tehty tai vahinko on aiheutunut jonkin sivukonttorin tai asioimiston tai muun toimipaikan toiminnan yhteydessä, vakinainen asuinpaikka määräytyy tämän toimipaikan mukaan. Bryssel I -asetuksen 5 artiklan 5 kohdan tavoin tämän säännöksen tarkoituksena on noudattaa osapuolten oikeutettuja odotuksia.

Artiklan 2 kohdassa määritellään sellaisen luonnollisen henkilön vakinainen kotipaikka, joka toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana vapaiden ammattien tai kaupan alalla ja jonka vakinainen asuinpaikka määräytyy sen paikan mukaan, jossa hän harjoittaa ammattitoimintaa.

20 artikla - Takaisin- ja edelleenviittauksen poissulkeminen

Tämä artikla on identtinen Rooman yleissopimuksen 15 artiklan kanssa.

Asetusehdotuksen 20 artiklassa suljetaan pois takaisin- ja edelleenviittaus, jotta ei estettäisi oikeusvarmuuden toteutumista, mikä on ollut yksi tärkeimmistä perusteista valittaessa tähän ehdotukseen sisältyviä lainvalintasääntöjä. Tietyn lain valitseminen yhtenäisten lainvalintasääntöjen perusteella merkitsee näin ollen sitä, että valitaan kyseisen lain aineelliset säännöt, siihen sisältyviä kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjä lukuun ottamatta, myös silloin kun valituksi tulee jonkin kolmannen valtion laki.

21 artikla - Valtion eri alueiden oikeussäännöt

Tämä artikla on identtinen Rooman yleissopimuksen 19 artiklan kanssa.

Yhtenäisiä sääntöjä sovelletaan myös silloin kun samassa valtiossa on voimassa useita oikeusjärjestelmiä. Jos valtioon kuuluu useita alueita, joilla on omat sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevat oikeussääntönsä, kukin alue rinnastetaan kansainvälistä yksityisoikeutta sovellettaessa valtioon. Tällaisia valtioita ovat muun muassa Yhdistynyt kuningaskunta, Kanada, Yhdysvallat ja Australia. Jos vahinko tapahtuu esimerkiksi Skotlannissa, valitaan 3 artiklan 1 kohdan nojalla kyseisen alueen laki.

22 artikla - Oikeuspaikan oikeusjärjestyksen perusteet

Tämä artikla vastaa Rooman yleissopimuksen 16 artiklaa, joka koskee ns. oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa poikkeusmekanismia. Samoin kuin Rooman yleissopimuksessa, tässä tarkoitetaan oikeusjärjestyksen perusteilla tietyn valtion kansainvälistä yksityisoikeutta, mikä on paljon rajoittavampi käsite kuin tietyn valtion sisäisen oikeusjärjestyksen perusteet. "Oikeuspaikkaan" viittaava täsmennys on lisätty, jotta voidaan erottaa toisistaan tietyn valtion kansalliseen oikeuteen perustuvat kansainvälistä yksityisoikeutta koskevat oikeusjärjestyksen perusteet ja toisaalta yhteisön oikeuteen perustuvat vastaavat säännöt, joita koskeva erityissääntö esitetään 23 artiklassa.

Kansainvälisen oikeusjärjestyksen perusteita koskevan poikkeuksen nojalla tuomioistuin voi syrjäyttää lainvalintasäännön perusteella valituiksi tulleet ulkomaisen lain säännökset ja soveltaa niiden sijaan oikeuspaikan lakia, jos ulkomaisen lain soveltaminen olisi kyseisessä yksittäistapauksessa oikeuspaikan oikeusjärjestyksen vastaista. Mekanismi poikkeaa kansainvälisesti pakottavista säännöksistä, joiden osalta tuomioistuin soveltaa ilman eri toimenpiteitä oikeuspaikan sääntöä eikä edes tarkastele ensin ulkomaisen lain sisältöä. Ilmaisulla "ilmeisen" yhteensopimaton oikeuspaikan oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa on tarkoitus muistuttaa, että oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa poikkeusta on sovellettava ainoastaan poikkeuksellisesti.

Vaikka yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt Brysselin yleissopimukseen liittyen, että oikeusjärjestyksen perusteet ovat luonteeltaan kansallinen käsite ja että "*yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei siis ole määritellä sopimusvaltion oikeusjärjestyksen perusteiden sisältöä, sen on kuitenkin valvottava, missä rajoissa sopimusvaltion tuomioistuin voi tähän käsitteeseen nojautuen olla tunnustamatta toisen sopimusvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota*".[41]

23 artikla - Suhde muihin yhteisön säännöksiin

Artiklan 1 kohta koskee perinteisiä kansainvälisen yksityisoikeuden järjestelyjä, jotka voivat perustua myös perustamissopimuksiin tai johdettuun oikeuteen ja jotka muodostuvat yhtäältä erityisaloja koskevista erityisistä lainvalintasäännöistä ja toisaalta yhteisössä annetuista kansainvälisesti pakottavista säännöksistä sekä yhteisön oikeusjärjestyksen perusteisiin perustuvasta poikkeuksesta.

Artiklan 2 kohta koskee lähemmin eräitä sisämarkkinoiden periaatteita, jotka liittyvät tavaroiden ja palvelujen vapaaseen liikkuvuuteen ja joista käytetään yleisesti nimityksiä "vastavuoroisen tunnustamisen periaate" ja "kotivaltion toteuttaman valvonnan periaate".

24 artikla - Muut kuin korvauksen luonteiset vahingonkorvaukset

Asetusehdotuksen 24 artiklassa vahvistetaan erityissäännön muodossa 23 artiklan 1 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa säädetty yhteisön oikeusjärjestyksen perusteisiin perustuva poikkeus.

Kirjallisen kuulemisen yhteydessä monissa lausunnoissa ilmaistiin huoli siitä, että sovellettaisiin jonkin kolmannen valtion lakia, jonka mukaisten vahingonkorvausten tarkoituksena ei ole vahingonkärsijälle aiheutuneen vahingon korvaaminen. Lisäksi tuotiin

---

41 Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen asia C-38/98, Renault v. Maxicar, tuomio 11.5.2000, Kok. 2000, s. I-2973).

esiin ajatus, jonka mukaan olisi parempi ottaa käyttöön erityissääntö kuin tyytyä pelkkään oikeuspaikan oikeusjärjestyksen perusteita koskevaan poikkeukseen, kuten Saksan siviililakikirjan voimaanpanolainsäädännön 40 §:n III kohdan täsmennyksessä säädetään.

Tämän vuoksi asetusehdotuksen 24 artiklassa täsmennetään, että on yhteisön oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista soveltaa sellaista tämän asetuksen mukaan valitun lain säännöstä, joka johtaisi sellaisten vahingonkorvausten määräämiseen, jotka eivät ole luonteeltaan korvauksia vaan esimerkiksi varoittavia tai rankaisevia.

Käytetyt termit ovat kuvailevia eivätkä täsmällisiä oikeudellisia termejä, jottei niitä sidottaisi liiaksi yksittäiseen oikeusjärjestelmään. Korvaavien vahingonkorvausten tarkoituksena on korvata vahingonkärsijälle jo aiheutuneet tai hänelle mahdollisesti myöhemmin aiheutuvat vahingot. Muuntyyppisten vahingonkorvausten tarkoituksena on sen sijaan rangaista vahingonaiheuttajaa tai toimia pelotteena.

25 artikla - Suhde voimassa oleviin kansainvälisiin yleissopimuksiin

Asetusehdotuksen 25 artiklan mukaisesti jäsenvaltiot voivat edelleen soveltaa sellaisten kansainvälisten yleissopimusten lainvalintasääntöjä, joiden osapuolia ne ovat asetuksen tullessa voimaan.

Tällaisia yleissopimuksia ovat erityisesti 4 päivänä toukokuuta 1971 tehty tieliikenneonnettomuuksia koskeva Haagin yleissopimus ja 2 päivänä lokakuuta 1973 tehty tuotevastuuseen sovellettavaa lakia koskeva yleissopimus.

26 artikla - Luettelo 25 artiklassa tarkoitetuista yleissopimuksista

Asetusehdotuksen 25 artiklassa tarkoitettujen yleissopimusten seurattavuuden parantamiseksi 26 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot antavat niitä koskevan luettelon tiedoksi komissiolle, joka julkaisee sen *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*. Jotta komissio voi pitää luettelon ajan tasalla, jäsenvaltioiden on ilmoitettava sille kaikista näiden yleissopimusten irtisanomisista.

2003/0168 (COD)

Ehdotus:

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS

SOPIMUKSENULKOISIIN VELVOITTEISIIN SOVELLETTAVASTA LAISTA ("ROOMA II")

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 61 artiklan c alakohdan,

ottavat huomioon komission ehdotuksen[42],

ottavat huomioon talous- ja sosiaalikomitean lausunnon[43],

noudattavat EY:n perustamissopimuksen 251 artiklassa määrättyä menettelyä[44],

sekä katsovat seuraavaa:

(1) Euroopan unioni on asettanut tavoitteekseen vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen ylläpitämisen ja kehittämisen. Tätä varten yhteisön on toteutettava muun muassa toimenpiteitä, jotka koskevat oikeudellista yhteistyötä yksityisoikeudellisissa asioissa, joiden vaikutukset ulottuvat rajojen yli, siinä määrin kuin ne ovat tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi, ja joiden tarkoituksena on lainvalintaa koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen yhteensopivuuden edistäminen.

(2) Amsterdamin sopimuksen asiaa koskevien määräysten tehokasta täytäntöönpanoa silmällä pitäen neuvosto (oikeus- ja sisäasiat) hyväksyi 3 päivänä joulukuuta 1998 toimintasuunnitelman, jossa täsmennetään, että muihin kuin sopimusvelvoitteisiin sovellettavaa lakia koskevan oikeudellisen välineen laatiminen on yksi niistä toimenpiteistä, jotka olisi toteutettava kahden vuoden kuluessa Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta.[45]

(3) Tampereella 15 ja 16 päivänä lokakuuta 1999 kokoontunut Eurooppa-neuvosto vahvisti[46], että oikeuden päätösten vastavuoroinen tunnustaminen on yksi ensisijaisista toimista Euroopan oikeusalueen luomiseksi. Vastavuoroista tunnustamista koskevassa

---

42 EUVL C [...], […], s. [...].

43 EUVL C [...], […], s. [...].

44 Euroopan parlamentin lausunto, annettu […] (EUVL C [...], […], s. [...]).

45 Neuvoston ja komission toimintasuunnitelma parhaista tavoista panna täytäntöön Amsterdamin sopimuksen määräykset vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisesta, EYVL C 19, 23.1.1999, s. 1.

46 Puheenjohtajan päätelmät, 16.10.1999, 28–39 kohta.

ohjelmassa[47] täsmennetään, että lainvalintasääntöjen yhdenmukaistamistoimet ovat liitännäistoimenpiteitä, jotka helpottavat tämän periaatteen toteuttamista.

(4) Sisämarkkinoiden moitteeton toiminta edellyttää riita-asioiden ennustettavuuden, oikeusvarmuuden ja tuomioiden vapaan liikkuvuuden parantamista siten, että jäsenvaltioiden voimassa olevissa lainvalintasäännöissä määrätään sovellettavaksi samaa kansallista lakia riippumatta siitä, minkä maan tuomioistuimessa riita-asiaa koskeva kanne on nostettu.

(5) Asetuksen soveltamisala on vahvistettava siten, että voidaan varmistaa johdonmukaisuus asetuksen (EY) N:o 44/2001[48] ja vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen kanssa[49].

(6) Vain sellaisten yhdenmukaisten sääntöjen avulla, joita sovelletaan riippumatta siitä, mitä lakia niiden mukaan on sovellettava, voidaan välttää kilpailun vääristyminen yhteisön oikeussubjektien välillä.

(7) Vaikka tekopaikan lakia (lex loci delicti commissi) sovelletaan sopimuksenulkoisten velvoitteiden alalla perussääntönä miltei kaikissa jäsenvaltioissa, tämän periaatteen käytännön soveltamisessa esiintyy eroavuuksia silloin kun teko on aiheuttanut vahinkoa useammassa kuin yhdessä maassa. Tämä tilanne aiheuttaa oikeudellista epävarmuutta.

(8) Yhdenmukaisen säännön on parannettava tuomioistuinten päätösten ennakoitavuutta ja varmistettava kohtuullinen tasapaino vahingonkärsijän ja sen henkilön etujen välillä, jonka vastuuseen vedotaan. Sen maan lain soveltaminen, jossa välitön vahinko on aiheutunut (*lex loci delicti commissi*), saattaa kohtuulliseen tasapainoon vahingonkärsijän ja vahingonaiheuttajan edut, minkä lisäksi se vastaa nykyajan käsityksiä siviilioikeudellisesta vastuusta ja pyrkimystä kehittää objektiiviseen vastuuseen tähtääviä järjestelmiä.

(9) Olisi vahvistettava erityissäännöt erikoisdelikteille, joiden osalta eri osapuolten etuja ei voida saattaa kohtuulliseen tasapainoon yleissäännön avulla.

(10) Tuotevastuun osalta lainvalintasäännön on vastattava tavoitteisiin, joita ovat pitkälle teknistyneeseen nykyaikaiseen yhteiskuntaan liittyvien riskien oikeudenmukainen jakaminen, kuluttajien terveyden suojeleminen, innovatiivisuuden kannustaminen, rehdin kilpailun varmistaminen ja kauppavaihdon helpottaminen. Vahingonkärsijän asuinpaikkaan perustuva lainvalinta ennakoitavuuslausekkeella täydennettynä olisi näiden tavoitteiden kannalta tasapainoinen ratkaisu.

(11) Vilpillisen kilpailun osalta lainvalintasäännön on suojattava kilpailijoita, kuluttajia ja suurta yleisöä yleensä ja taattava markkinatalouden moitteeton toiminta. Asianomaisiin markkinoihin perustuva lainvalinta mahdollistaa näiden tavoitteiden toteutumisen, paitsi yksittäistapauksissa, joissa on perusteltua turvautua muihin sääntöihin.

---

47 EYVL C 12, 15.1.2001, s. 1.

48 EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1.

49 Yleissopimuksen teksti sellaisena kuin se on muutettuna liittymissopimuksilla sekä siihen liitetyt julistukset ja pöytäkirjat, ks. konsolidoitu toisinto, EYVL C 27, 26.1.1998, s. 34.

(12) Kun otetaan huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirja ja ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty Euroopan neuvoston yleissopimus, lainvalintasäännön on varmistettava kohtuullinen tasapaino yksityisyyden tai henkilöllisyyteen liittyvien oikeuksien loukkausten osalta. Jäsenvaltioissa voimassa olevien lehdistönvapautta koskevien perusperiaatteiden noudattaminen on varmistettava erityisen suojalausekkeen avulla.

(13) Ympäristövahinkojen osalta perustamissopimuksen 174 artikla, jossa asetetaan tavoitteeksi korkeatasoinen suoja ja joka perustuu ennalta varautumisen periaatteeseen sekä periaatteisiin, joiden mukaan olisi ryhdyttävä ennalta ehkäiseviin toimiin ja torjuttava ympäristövahingot ensisijaisesti niiden lähteellä ja aiheuttamisperiaatteen mukaisesti, antaa täyden oikeutuksen turvautua vahingonkärsijää suosivaan periaatteeseen.

(14) Teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien odotusten osalta olisi vahvistettava yleisesti tunnustettu *lex loci protectionis* -periaate. Tässä asetuksessa tarkoitetaan teollis- ja tekijänoikeuksilla myös lähioikeuksia sekä tietokantojen suojaa koskevia erityisoikeuksia.

(15) Olisi säädettävä vastaavat säännöt sellaisia tilanteita varten, joissa vahinko johtuu muusta kuin vahingon aiheuttaneesta teosta, esimerkiksi kun kyseessä on perusteeton etu tai asiainhuolto.

(16) Osapuolten tahdonautonomian takaamiseksi niiden on saatava valita sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettava laki. Heikompia osapuolia on syytä suojata asettamalla tälle lainvalinnalle tiettyjä ehtoja.

(17) Yleiseen etuun liittyvien näkökohtien vuoksi jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat poikkeustapauksissa soveltaa oikeusjärjestyksen perusteisiin liittyvää poikkeusta ja kansainvälisesti pakottavia säännöksiä.

(18) Osapuolten kohtuullisen tasapainon varmistaminen edellyttää, että otetaan huomioon siinä maassa voimassa olevat yleistä turvallisuutta koskevat säännöt, jossa vahingon aiheuttanut teko on tehty, myös silloin kun sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan toisen maan lakia.

(19) Yhteisön oikeuden johdonmukaisuuden varmistaminen edellyttää, että tämä asetus ei vaikuta niihin perustamissopimuksen tai muihin kuin tämän asetuksen sisältämiin johdetun oikeuden säännöksiin, jotka koskevat sovellettavaa lakia tai vaikuttavat siihen; näitä ovat erityisaloja koskevat erityiset lainvalintasäännöt, yhteisössä annetut kansainvälisesti pakottavat säännökset, yhteisön oikeusjärjestykseen perustuva poikkeus tai sisämarkkinoihin liittyvät periaatteet. Tämän asetuksen tarkoituksena ei myöskään ole sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan ja erityisesti tavaroiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden vaikeuttaminen eikä sen täytäntöönpano saa johtaa siihen.

(20) Koska jäsenvaltioiden on noudatettava tekemiään kansainvälisiä sitoumuksia, asetus ei vaikuta erityisiä oikeudenaloja koskeviin yleissopimuksiin, joissa jäsenvaltiot ovat osapuolina. Asiaa koskevien voimassa olevien sääntöjen luettavuuden parantamiseksi komissio julkaisee jäsenvaltioiden toimittamien tietojen perusteella *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* luettelon näistä yleissopimuksista.

(21) Koska suunnitellun toiminnan tavoitetta, joka on tuomioistuinten päätösten ennakoitavuuden parantaminen, mikä edellyttää pakottavaan ja sellaisenaan sovellettavaan yhteisön säädökseen perustuvia todella yhdenmukaisia sääntöjä, ei voida riittävällä tavalla saavuttaa jäsenvaltioiden toimin, koska ne eivät voi säätää yhteisön tasolla yhdenmukaisia sääntöjä, vaan se voidaan suunnitellun toiminnan vaikutukset koko yhteisön tasolla huomioon ottaen saavuttaa paremmin yhteisön tasolla, yhteisö voi toteuttaa toimenpiteitä perustamissopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Samassa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä asetuksessa, joka vahvistaa oikeusvarmuutta mutta ei kuitenkaan edellytä jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön aineellisten sääntöjen yhdenmukaistamista, ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

(22) [Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevan, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaisesti Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti ovat ilmoittaneet haluavansa osallistua tämän asetuksen antamiseen ja soveltamiseen. / Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemaa koskevan, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklan mukaisesti Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti eivät osallistu tämän asetuksen antamiseen eikä sitä sovelleta näihin jäsenvaltioihin.]

(23) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen liitteenä olevan, Tanskan asemasta tehdyn pöytäkirjan 1 ja 2 artiklan mukaisesti Tanska ei osallistu tämän asetuksen antamiseen eikä sitä sovelleta tähän jäsenvaltioon,

OVAT ANTANEET TÄMÄN ASETUKSEN:

I luku - Soveltamisala

1 artikla - Soveltamisala

1. Tätä asetusta sovelletaan sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin lainvalintaan johtavissa tilanteissa siviili- ja kauppaoikeuden alalla.

Asetusta ei sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin.

2. Tätä asetusta ei sovelleta:

a) perhesuhteista tai muista vastaavanlaisista suhteista, elatusvelvollisuus mukaan luettuna, johtuviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin;

b) aviovarallisuussuhteista ja perintöoikeudesta johtuviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin;

c) vekseleistä, sekeistä, juoksevista velkakirjoista ja muista siirtokelpoisista arvopapereista johtuviin velvoitteisiin, siltä osin kuin kyseisiin muihin arvopapereihin liittyvät velvoitteet johtuvat niiden siirtokelpoisuudesta;

d) osakkaiden ja toimihenkilöiden henkilökohtaiseen vastuuseen yhtiön, yhdistyksen tai oikeushenkilön veloista eikä lakisääteisten tilintarkastusten suorittamisesta vastuussa olevien henkilöiden henkilökohtaiseen vastuuseen;

e) trustin perustajien, trustee'iden ja trustin edunsaajien välisiin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin;

f) ydinvahingosta johtuviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin.

3. Tässä asetuksessa tarkoitetaan 'jäsenvaltiolla' kaikkia jäsenvaltioita, [Yhdistynyttä kuningaskuntaa, Irlantia ja] Tanskaa lukuun ottamatta.

2 artikla - Universaaliperiaate

Tämän asetuksen mukaisesti määräytyvää lakia sovelletaan myös silloin, kun se on muun kuin jäsenvaltion laki.

II luku - Yhdenmukaiset säännöt

1 JAKSO
VAHINGON AIHEUTTANEESTA TEOSTA JOHTUVIIN SOPIMUKSENULKOISIIN VELVOITTEISIIN SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖT

3 artikla - Yleissääntö

1. Sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan sen valtion lakia, jossa vahinko ilmenee tai uhkaa ilmetä, riippumatta siitä, missä vahingon aiheuttanut teko on tapahtunut, ja siitä, missä valtiossa tai valtioissa vahingon välilliset seuraukset ilmenevät.

2. Jos henkilöllä, jonka vastuuseen vedotaan, ja vahingonkärsijällä on vahingon aiheuttaneen teon sattuessa asuinpaikka samassa valtiossa, sopimuksenulkoiseen velvollisuuteen sovelletaan kuitenkin kyseisen valtion lakia.

3. Sen estämättä, mitä 1 ja 2 kohdassa säädetään, jos kaikista asiaan liittyvistä seikoista ilmenee, että sopimuksenulkoinen velvoite liittyy selvästi läheisemmin johonkin toiseen valtioon, sovelletaan kyseisen toisen valtion lakia. Selvästi läheisempi yhteys toiseen valtioon voi perustua erityisesti osapuolten väliseen olemassa olevaan suhteeseen, esimerkiksi sopimukseen, joka liittyy läheisesti kyseiseen sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen.

4 artikla - Tuotevastuu

Sen estämättä, mitä säädetään 3 artiklan 2 ja 3 kohdassa, viallisen tuotteen aiheuttamasta vahingosta tai vahingon riskistä johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan sen valtion lakia, jossa vahingonkärsijän asuinpaikka sijaitsee, paitsi jos henkilö, jonka vastuuseen vedotaan, voi osoittaa, että tuote on laskettu liikkeeseen kyseisessä valtiossa ilman hänen suostumustaan; tällöin sovelletaan sen valtion lakia, jossa on sen henkilön asuinpaikka, jonka vastuuseen vedotaan.

5 artikla - Vilpillinen kilpailu

1. Vilpillisestä kilpailusta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan sen valtion lakia, jonka alueella tämä vaikuttaa tai uhkaa vaikuttaa kilpailutilanteeseen tai kuluttajien yhteisiin etuihin välittömästi ja huomattavalla tavalla.

2. Kun vilpillinen kilpailu vaikuttaa ainoastaan yhden kilpailijan etuihin, sovelletaan 3 artiklan 2 ja 3 kohtaa.

6 artikla - Yksityisyyden tai henkilöllisyyteen liittyvien oikeuksien loukkaaminen

1. Yksityisyyden tai henkilöllisyyteen liittyvien oikeuksien loukkauksesta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan oikeuspaikan lakia, jos 3 artiklan perusteella määräytyvän lain soveltaminen olisi vastoin ilmaisun ja tiedottamisen vapautta koskevia oikeuspaikan perusperiaatteita.

2. Vastineoikeuteen tai muihin vastaaviin toimiin sovelletaan sen valtion lakia, jossa on yleisradiotoiminnan harjoittajan tai lehden kustantajan asuinpaikka.

7 artikla - Ympäristövahinko

Ympäristövahingosta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan 3 artiklan 1 kohdan perusteella määräytyvää lakia, paitsi jos vahingonkärsijä esittää vaatimuksensa sen valtion lain mukaan, jossa vahingon aiheuttanut teko on tapahtunut.

8 artikla - Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaaminen

1. Teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamisesta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan sen valtion lakia, jossa suojaa vaaditaan.

2. Yhteisön tasolla käyttöön otetun yhtenäisen teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamisesta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan asiaa koskevaa yhteisön asetusta. Kysymyksiin, joista tässä asetuksessa ei säädetä erikseen, sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jossa oikeudenloukkaus on tapahtunut.

2 JAKSO
MUUSTA KUIN VAHINGON AIHEUTTANEESTA TEOSTA JOHTUVIIN SOPIMUKSENULKOISIIN VELVOITTEISIIN SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖT

9 artikla - Sovellettavan lain määrittäminen

1. Jos muusta kuin vahingon aiheuttaneesta teosta johtuva sopimuksenulkoinen velvoite liittyy osapuolten väliseen olemassa olevaan suhteeseen, esimerkiksi sopimukseen, joka liittyy läheisesti kyseiseen sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen, sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan samaa lakia kuin kyseiseen suhteeseen.

2. Sen estämättä, mitä säädetään 1 kohdassa, kun osapuolten asuinpaikka on vahingon tapahtumahetkellä samassa valtiossa, sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan kyseisen valtion lakia.

3. Sen estämättä, mitä säädetään 1 ja 2 kohdassa, perusteettomasta edusta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan sen valtion lakia, jossa perusteeton etu syntyi.

4. Sen estämättä, mitä säädetään 1 ja 2 kohdassa, asiainhuollosta johtuvaan sopimuksenulkoiseen velvollisuuteen sovelletaan sen valtion lakia, jossa päämiehen asuinpaikka oli asiainhuollon tapahtuessa. Kun asiainhuollosta johtuva sopimuksenulkoinen velvoite liittyy henkilön fyysisen turvallisuuden tai tietyn aineellisen omaisuuden

suojaamiseen, sovelletaan sen valtion lakia, jossa kyseinen henkilö tai omaisuus oli asiainhuollon tapahtuessa.

5. Sen estämättä, mitä 1, 2, 3 ja 4 kohdassa säädetään, jos kaikista asiaan liittyvistä seikoista ilmenee, että sopimuksenulkoinen velvoite liittyy selvästi läheisemmin johonkin toiseen valtioon, sovelletaan kyseisen toisen valtion lakia.

6. Sen estämättä, mitä tässä artiklassa säädetään, sovelletaan kaikkiin teollis- ja tekijänoikeuksia koskeviin sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin 8 artiklan säännöksiä.

3 JAKSO
VAHINGON AIHEUTTANEESTA TEOSTA JA MUUSTA KUIN VAHINGON AIHEUTTANEESTA TEOSTA JOHTUVIIN SOPIMUKSENULKOISIIN VELVOITTEISIIN SOVELLETTAVAT YHTEISET SÄÄNNÖT

10 artikla - Valinnanvapaus

1. Osapuolet voivat keskinäisen riita-asiansa syntymisen jälkeen tehtävällä sopimuksella sopia siitä, mitä lakia sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovelletaan, lukuun ottamatta niitä sopimuksenulkoisia velvoitteita, joihin sovelletaan 8 artiklan säännöksiä. Lakiviittauksen on oltava nimenomainen tai sen on käytävä selvästi ilmi tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Lakiviittaus ei saa heikentää kolmansien oikeuksia.

2. Se, että osapuolet valitsevat jonkin valtion lain, ei siinä tapauksessa, että kaikki muut velvoitteen syntymisajankohtana tilanteeseen vaikuttavat tekijät liittyvät johonkin toiseen valtioon kuin siihen, jonka laki valitaan, syrjäytä säännöksiä, joista kyseisen valtion lain mukaan ei saa sopimuksin poiketa.

3. Se, että osapuolet valitsevat kolmannen valtion lain, ei siinä tapauksessa, että kaikki muut vahingon aiheutumishetkellä tilanteeseen vaikuttavat tekijät liittyvät johonkin yhteen tai useampaan Euroopan yhteisön jäsenvaltioon, syrjäytä yhteisön oikeuden säännöksiä.

11 artikla - Sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettavan lain soveltamisala

Tämän asetuksen 3–10 artiklan nojalla sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettavan lain mukaisesti määräytyvät:

a) vastuun edellytykset ja laajuus, teoista vastuussa olevien henkilöiden määrittäminen mukaan luettuna;

b) vastuusta vapautumisen perusteet sekä vastuun rajoittaminen ja jakautuminen;

c) korvattavien vahinkojen olemassaolo ja korvattavat vahinkolajit;

d) toimenpiteet, jotka tuomioistuin voi toteuttaa siihen sovellettavien lainkäyttöä koskevien lakien mukaisten valtuuksien rajoissa estääkseen tai lopettaakseen vahingon aiheutumisen tai varmistaakseen, että vahinko korvataan;

e) vahingon arviointi siltä osin kuin siitä säädetään laissa;

f) korvausoikeuden siirrettävyys;

g) henkilöt, joilla on oikeus korvaukseen henkilökohtaisesti kärsimästään vahingosta;

h) vastuu muiden teoista;

i) erilaiset velvoitteiden raukeamisen muodot sekä vanhentumiset ja määräajan päättymiseen perustuvat oikeudenmenetykset, mukaan luettuna vanhentumisen alkaminen, keskeyttäminen ja pysähtyminen.

12 artikla - Kansainvälisesti pakottavat säännökset

1. Kun tämän asetuksen nojalla sovelletaan tietyn valtion lakia, muun tilanteeseen läheisesti liittyvän valtion lain pakottaville säännöksille voidaan antaa vaikutusta, jos ja siinä laajuudessa kuin niitä on kyseisen valtion lain mukaan sovellettava sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen muutoin sovellettavasta laista riippumatta. Harkittaessa vaikutuksen antamista tällaisille kansainvälisesti pakottaville säännöksille on otettava huomioon säännösten luonne ja tarkoitus sekä niiden soveltamisen tai soveltamatta jättämisen seuraukset.

2. Tämän asetuksen säännökset eivät estä soveltamasta niitä oikeuspaikan lain säännöksiä, joita on ehdottomasti sovellettava riippumatta sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin muutoin sovellettavasta laista.

13 artikla - Yleiset turvallisuussäännöt

Sovellettavasta laista riippumatta vastuuta määritettäessä on otettava huomioon vahingon aiheuttaneen teon tapahtumahetkellä kyseisessä maassa voimassa olleet yleistä turvallisuutta koskevat säännöt.

14 artikla - Suoraan vastuuvakuutuksen antajaa vastaan nostetut kanteet

Vahingonkärsijän oikeus nostaa kanne suoraan vastuuvakuutuksen antajaa vastaan määräytyy sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettavan lain nojalla, paitsi jos vahingonkärsijä esittää vaatimuksensa vakuutussopimukseen sovellettavan lain nojalla.

15 artikla - Saatavan siirtyminen ja useampi kuin yksi vahingonaiheuttaja

1. Jos henkilöllä (velkoja) on sopimuksenulkoisen velvoitteen nojalla saatava toiselta (velallinen) ja jos kolmas on velvollinen suorittamaan tai on suorittanut saatavan velkojalle, tähän kolmannen velvoitteeseen sovellettavan lain perusteella määräytyy, voiko kolmas täysin tai osittain käyttää niitä oikeuksia, jotka velkojalla oli velallista vastaan näiden välisiin suhteisiin sovellettavan lain mukaan.

2. Samaa sääntöä sovelletaan, jos sama velvoite sitoo useita ja joku heistä on suorittanut saatavan velkojalle.

16 artikla - Muoto

Sopimuksenulkoista velvoitetta koskeva yksipuolinen oikeustoimi on muodoltaan pätevä, jos se täyttää sen valtion lain mukaiset muotomääräykset, jota sovelletaan kyseiseen sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen, tai sen valtion lain mukaiset muotomääräykset, jossa oikeustoimi on tehty.

17 artikla - Todistelu

1. Tämän asetuksen nojalla sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen sovellettavaa lakia sovelletaan siltä osin kuin siihen sisältyy sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevia oikeudellisia oletuksia tai säännöksiä todistustaakan jakautumisesta.

2. Oikeustoimen toteennäyttämiseksi voidaan käyttää kaikkia tuomioistuinvaltion lain mukaan sallittuja todistuskeinoja tai sellaisen 16 artiklassa tarkoitetun lain mukaan sallittuja todistuskeinoja, jonka mukaan sopimus on muodoltaan pätevä, edellyttäen, että todistuskeinon käyttäminen on mahdollista asiaa käsittelevässä tuomioistuimessa.

III luku - Muut säännökset

18 artikla - Rinnastaminen valtion alueeseen

Tämän asetuksen soveltamista varten rinnastetaan valtion alueeseen:

a) laitteistot ja laitteet, joiden avulla tutkitaan ja hyödynnetään luonnonvaroja, jotka sijaitsevat kyseisen valtion aluevesien ulkopuolisessa merenpohjassa tai sen ala- tai yläpuolella, siinä laajuudessa kuin kyseisellä valtiolla on kansainvälisen oikeuden nojalla toimivalta harjoittaa siellä suvereeneja oikeuksiaan luonnonvarojen tutkimista ja hyödyntämistä varten;

b) aavalla merellä oleva alus, joka on rekisteröity kyseisessä valtiossa tai sen nimissä tai jolla on kyseisen valtion antama tai sen nimissä annettu rekisteröintitodistus tai muu vastaava asiakirja tai joka tällaisen rekisteröinnin tai rekisteröintitodistuksen tai muun vastaavan asiakirjan puuttuessa kuuluu kyseisen jäsenvaltion kansalaiselle;

c) ilmatilassa oleva ilma-alus, joka on rekisteröity kyseisessä valtiossa tai sen nimissä tai joka on kirjattu kyseisen valtion kansallisuusrekisteriin, tai joka rekisteröinnin tai kirjaamisen puuttuessa kuuluu kyseisen valtion kansalaiselle.

19 artikla - Rinnastaminen asuinpaikkaan

1. Yhtiön, yhdistyksen tai oikeushenkilön vakinaisena asuinpaikkana pidetään sen pääasiallista toimipaikkaa. Kun velvoitteen aiheuttava teko on tehty tai vahinko on aiheutunut jonkin sivukonttorin tai asioimiston tai muun toimipaikan toiminnan yhteydessä, vakinainen asuinpaikka määräytyy kuitenkin tämän toimipaikan mukaan.

2. Kun velvoitteen aiheuttava teko on tehty tai vahinko on aiheutunut luonnollisen henkilön harjoittaman ammattitoiminnan yhteydessä, vakinainen asuinpaikka määräytyy sen paikan mukaan, jossa ammattitoimintaa harjoitetaan.

3. Edellä 6 artiklan 2 kohdan soveltamista varten vakinaisena asuinpaikkana pidetään paikkaa, johon yleisradiotoiminnan harjoittaja on sijoittautunut direktiivissä 89/552/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 97/36/EY, tarkoitetussa merkityksessä.

20 artikla - Takaisin- ja edelleenviittauksen poissulkeminen

Kun tämän asetuksen nojalla on sovellettava tietyn valtion lakia, sovelletaan kyseisessä valtiossa voimassa olevia oikeussääntöjä kansainvälisen yksityisoikeuden sääntöjä lukuun ottamatta.

21 artikla - Valtion eri alueiden oikeussäännöt

1. Jos valtioon kuuluu useita alueita, joilla on omat sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevat oikeussääntönsä, tämän asetuksen nojalla sovellettavaa lakia määrättäessä kukin alue rinnastetaan valtioon.

2. Valtio, johon kuuluvilla alueilla on omat sopimuksenulkoisia velvoitteita koskevat oikeussääntönsä, ei ole velvollinen soveltamaan tätä asetusta, jos lainvalinta koskee yksinomaan siihen kuuluvien alueiden oikeussääntöjä.

22 artikla - Oikeuspaikan oikeusjärjestyksen perusteet

Tämän asetuksen mukaan määrätyn lain säännöstä voidaan olla soveltamatta ainoastaan, jos sen soveltaminen on selvästi vastoin tuomioistuinvaltion oikeusjärjestyksen perusteita (*ordre public*).

23 artikla – Suhde muihin yhteisön säännöksiin

1. Tämä asetus ei vaikuta sellaisten säännösten soveltamiseen, jotka sisältyvät Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksiin tai Euroopan yhteisön toimielinten antamiin säädöksiin ja

– joilla säännellään lainvalintaa sopimuksenulkoisia velvoitteita erityisillä oikeudenaloilla koskevissa asioissa; tai

– joissa asetetaan sääntöjä, joita sovelletaan riippumatta kansallisesta laista, jota on tämän asetuksen nojalla sovellettava asianomaiseen sopimuksenulkoiseen velvoitteeseen; tai

– jotka ovat ristiriidassa oikeuspaikan lain tai tämän asetuksen mukaisesti määräytyvän lain säännöksen tai säännösten soveltamisen kanssa.

2. Tämä asetus ei vaikuta sellaisiin yhteisön säädöksiin, jotka erityisillä oikeudenaloilla ja kyseisten säädösten koordinoimalla alalla saattavat palvelujen tai tavaroiden toimittamisen sen jäsenvaltion lakien alaiseksi, johon palvelun tarjoaja on sijoittautunut, eivätkä säädöksiin, jotka tällä koordinoidulla alalla eivät anna mahdollisuutta rajoittaa toisesta jäsenvaltiosta toimitettavien palvelujen tai tavaroiden vapaata liikkuvuutta kuin tarvittaessa tietyin ehdoin.

24 artikla – Muut kuin korvauksen luonteiset vahingonkorvaukset

Sellaisen tämän asetuksen mukaan valitun lain säännöksen soveltaminen, joka johtaisi sellaisten vahingonkorvausten soveltamiseen, jotka eivät ole luonteeltaan korvauksia vaan esimerkiksi varoittavia tai rankaisevia, on yhteisön oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista.

25 artikla - Suhde voimassa oleviin kansainvälisiin yleissopimuksiin

Tämä asetus ei vaikuta sellaisten valtiosopimusten soveltamiseen, joiden osapuolia jäsenvaltiot asetuksen hyväksymishetkellä ovat ja jotka sääntelevät sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin liittyvää lainvalintaa erityisillä oikeudenaloilla.

IV luku - Loppusäännökset

26 artikla - Luettelo 25 artiklassa tarkoitetuista yleissopimuksista

1. Jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 luettelo 25 artiklassa tarkoitetuista yleissopimuksista. Tämän päivämäärän jälkeen jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle, jos ne irtisanoutuvat näistä yleissopimuksista.

2. Komissio julkaisee luettelon 1 kohdassa tarkoitetuista yleissopimuksista *Euroopan unionin virallisessa lehdessä* viimeistään kuusi kuukautta täydellisen luettelon vastaanottamisen jälkeen.

27 artikla - Voimaantulo ja soveltaminen

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Tätä asetusta sovelletaan sopimuksenulkoisiin velvoitteisiin, jotka johtuvat asetuksen voimaantulon jälkeen ilmenneistä tosiseikoista.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisesti.

Tehty Brysselissä [...]

Euroopan parlamentin puolesta	*Neuvoston puolesta*
Puhemies	*Puheenjohtaja*